EESTI PÄEVA-LEHT

ESTNISKA DAGBLADET

Laupäeval, 12. juunil 1971

Nr. 46 (3631) 13. aastakäik

EESTI RAAMATU SELTSI RAAMATUKOGU

Vestlus prof. Aunaga

Kiriku kellalööjast ülikooli õppejõuks

Hässelby maalilises lossimiljöös, mis paiguti meenutab Kadriorgu, oli Balti sümpoosiumil peetud ettekannete vaheajal võimalus kohvitassi juures vestelda nii mõnegi konverentsile sõitnud kauge külalisega. Üks nendest on professor Karl Aun, riigiteadlane ja ülikooli õppejõud Waterloo Lutheran University juures Katical year" — teadlastele lubatud puhkeaastat isiklike projektide läbiviimiseks.

Karl Aun on allakirjutanule vana tuttav ja mälestusi on meil palju ühiselt veedetud laagripäevist väikesest Kühlungsborni supellinnas Rostocki lähedal, kuhu 1944. aasta oktoobris majutati käputäis eesti ja läti sõjapõgenikke. Kevad 1945 aga hajutas meid kõiki mitmesse ilmakaarde laiali. Et vahepeal juba on üles kasvanud uus sugupõlv, kes on isegi jõudnud omandada kõrgema hariduse, kogen taas ehmatusega ajalennu kohutava kiiruse üle, kui kuulen, et professori vanem võsu, 25-aastane poeg Tõnu on juba lõpetanud ülikooli majandusteadlasena ja tütar Ene-Liisa on 20 aastat vana ja õpib bioloogiat.

Alustame samm-sammult tagasiteed minevikku, et lähemalt kuulda Karl Auna elukäigust, kes oma abikaasa Endaga tol saatuslikul kapitulatsiooni-kevadel allakirjutanu silmapiirilt kadus. Abielupaar siirdus Hamburgi, kus Karl jätkas oma õpinguid riigiteaduse alal sealse Balti ülikooli juures, olles aga juba Eestis omandanud kõrgema hariduse juristina.

Visad õpingud, vaatamata diipii staatuse ebakindlale eksistentsile, andsid häid tulemusi ja Aun doktoreerus Hamburgis juba 1948. aastal. Tema väitekiri käsitles minoriteetide probleeme Eestis pealkirjaga "Völkerrechtlicher Schutz nationaler Minderheiten in Estland 1918-1940". Aga kuna tollal riigiteadlasena erilisi väljavaateid polnud, asus mitmekülgne Karl Aun arstiteadust õppima.

"Jah, see on tõsi, et katsetasin arstiteadusega poolteist aastat — lahkasin laipugi. Aga arsti minust ikkagi ei saanud. Õppisin siis isegi lühikest aega usuteadust, aga ka "püha meest" ei saanud minust", jutustab usuteldav vaikselt omaette muheldes. "Jaaniööl 1949 jätsime siis Euroopaga jumalaga, alustades lennureisi USA-sse. Oli unustamatu vaatepilt lennata ülalpool pilvi just jaaniööl. — Asusime elama Rockfordi, Illisoisi osariiki. Seal olin ametis kiriku kella- ja kojamehena. Hiljem asusime Chicagosse. Alustasin uuesti õpinguid riigiteaduse alal.

Öösel töötasin vabrikus, päeval käisin loengutel. Saavutasin University of Chicago juures Master of Arts kraadi poliitilise teaduse alal. Te võite aga arvata, et Chicago miljöö meile eriti hästi ei meeldinud ja nii asusime septembris 1959 Waterloo linna, Ontariosse Kanadas.

See oli õige aega vahetada elukohta, sest tollal oli akadeemilisest töötajoust kanda ülikoolides suur puudus. Praegu on olukord palju raskem, eriti aga mis puudutab kooliõpetajaid. Tollal oli Waterloo linnas 14.00 elanikku, praegu juba 35.000. Ülikoolis on oma 10.000 üliõpilast, eestlasi õpib seal 500 ümber. Nad on organiseerunud Eesti üllõpilaskonda — nii et eesti meel elab ka meil ikka edasi", lõpetab professor Aun.

Oma inglisekeelses ettekandes sümp-

Järg. lhk. 2

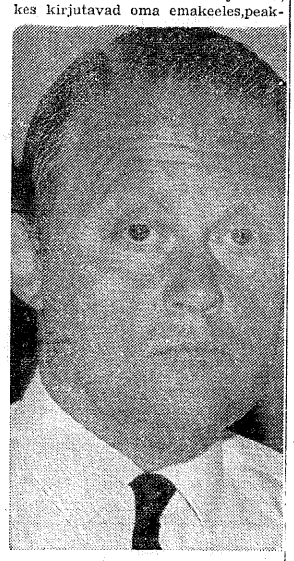

Prof. Karl Aun

Bo Setterlind lubab tölkida Balti poeesiat

Svenska Dagbaldet refereeris lühidalt 6. juunil kirjanduslikku diskussiooni, mis toimus Balti sümpoosiumi raamides laupäeval, 5. juunil Hässelby lossis. Sellest võttis osa ka rootsi poeet Bo Setterlind, kes tähendas m.h.:

— Kõik sisserännanud kirjanikud, kes kirjutavad oma emakeeles,peaksid astuma Rootsi Kirjanikeühingu liikmeks — see rikastaks mõlemaid, kirjanikke ja ühingut ja looks kontakte minoriteetide vahel.

Poeet Bo Setterlind

— Luule on loodusjõud, arvas Setterlind, mis ei tunne mingeid keelega rahvuspiire. Ta lubas tõlkida 10 balti luuletust igas kuus, kui ta saab toortõlke ja tõlkeid paaris teises keeles.

Gunars Irbe avaldas seisukohta, et toetuste ja annetuste maa Rootsi peaks toetama kirjanikke ja tõlkijaid nende tööde avaldamisel. Ta avaldas ka rahulolematust Rootsi raadio ja televisiooni käitumise üle seoses minoriteetide kultuurilise tegevusega. "Seda tuleks esitada reeglipäraselt nagu muudki kultuurilist aktiviteeti," ütles Irbe.

Ilmar Laaban kõneles "kopitanud eksiilmiljöös" balti kirjanduses Rootsis ja väitis, et okup. Eestis tegelevad kirjanikud olevat juba aastast 1950 kvalitatiivselt juhtivad.

Järg. lhk. 2.

ROOTSI-EESTI TARTUS

Rootsi ja okup. Eesti vahel toimub kümnevõistluse maavõistlus juulikuus Tartus. Nagu VES kuuleb, on seejuures raskusi tekkinud rootsipoolse tõlgiga, kelleks pidi olema üks eestirootslane, kes on Rootsi kodanik.

Vene poolelt on seletatud, et tõlk. kui Eestis sündinud isik, võib küll tõlkida võistluste ajal, kuid peab tingimata ööseks Tartust välja sõitma ööbimiseks, näit. Tapale.

Rootslastel toimuvat jaanipäeval Tallinnas ka kergejõustikuvõistlus. Spordihuvilise rootsi publiku kohaleSõidu küsimust on rootsi poolelt selgitatud, kuid vastust ei ole tulnud.

Konservatiivid: Trudeau reetis Kanada rahva

TORONTO (VE) — Kanada peaminister Trudeau ja N. Liidu peaminister Kossõgin kirjutasid Leningradis alla ühisele kommünikeele, mis on täienduseks mõlemate peaministrite vahel varem allakirjutatud sotsiaalse-majandusliku koostöö kokkuleppele. Märgitakse, et seni sõlmitud kokkulepetele lisaks töötatakse välja ka N. Liidu-Kanada vahelise kultuurilise koostöö kokkulepe, mille tekst valmib kava kohaselt juba käesoleval aastal.

Peaminister Trudeau tähendas Leningradis linnanõukogu lõunasöögil peetud kõnes, et sõlmitud kokkulepe moodustab aluse mõlema maa vaheliseks tihedaks koostööks ja võimaldab tulevikus rakendada ühist programmi arktiliste piirkondade väljaarendamiseks.

Trudeau väitis ühtlasi, et koostöö kokkuleppe sõlmimisega eemaldab Kanada Ühendriikidest ja läheneb N. Liidule.

Peaminister mainis, et seda lähenemist on võimalik teostada kahte maad lahutavate jäävääjade ületamisega, mille tulemusena Kanada ja N. Liit on muutunud üksteisele lähedasteks. Kokkuleppe analüüsijad mainivad, et Kanada ja N. Liidu vahelise koostöö tulemusena eemaldub Kanada Ühendriikide poliitilisest ja majanduslikust mõjusfäärist ning Kanada on nüüd positsioonis, kus tal võimaldub olla vahemeheks maailma kahe suurvõimu vahel.

Peaminister asetas Leningradis viibimise ajal pärja ka Teise maailmasõja ajal Leningradi piiramise ajal langenud ja surnud ohvrite mälestussambale ja sooritas Leningradis ringsõidu.

Kanadas on tekkinud tugevad eriarvamised Trudeau poolt sõlmitud koostöö kokkuleppe suhtes venelastega ning Ottawas ja mujal on kuulda tugevat kriitikat Trudeau poliitilise täispöörde kohta.

Konservatiivide partei esindaja Gerald Baldwin märkis, et konservatiivide partei parlamendiliikmete enamuse seisukohalt välja minnes on Trudeau reetnud kanada rahva.

Opositsiooni ridadest märgitakse

Järg. lhk. 2

Kanada peaminister Turdeau.

Sinjavski vabaks?

MOSKVA — N. Liidu võimud on otsustanud vabastada kirjanik Andrei Sinjavski sunnitöövanglast, kuhu ta oli mõistetud seitsmeks aastaks.

Vabastamismäärus on juba antud, aga see ei ole veel tõenäoliselt vanglavõimude kätte jõudnud. Vabastamise põhjuseks olevat Sinjavski korralik käitumine.

45-aastast Sinjavskit karistati koos Julj Danieliga veebruarikuus 1966. Mõlemaid kirjanikke süüdistati N. Liidu laimamise pärast nende välismaal ilmunud teostes.

45-aastast Danieli, kes on juba oma viieaastase karistuse ära kannud, ei lasta tagasi tema elukohta Moskvasse, kuid N. Liidust saabunud teate kohaselt olevat see Sinjavskile võimaldatud, kirjutab Soome "Aamulehti".

Küüditusohvrite mälestusjumalateenistus 14/6

Eelmiste aastate eeskujul korraldab Eesti Rahvusfond koostöös teiste rahvuste pagulasorganisatsioonidega Stockholmis ka sel aastal traditsioonilise küüditamispäeva mälestus-jumalateenistuse . See toimub esmaspäeval, 14. juunil kell 19 Stockholmi Engelbrekti kirikus.

Tänavu möödub sellest kolmkümmend aastat kui vene okupatsioonivõimude korraldusel 13./14. juunikuu ööl haarati voodeist tuhandeid inimesi — mehi, naisi ja lapsi kõigist ühiskonna kihtidest ja maailmavaateist. Ilma kohtuta, üle kuulamata ja ilma ainustki süüdistust esitamata küüditati nad, eraldades naised ja lapsed meestest ja isadest, trellitatud loomavaguneis Uurali lähistele ja Siberisse. Jäljetud hauad tähistavad seal anastajate jõhkrat vägivalda ja meie omaksete saatusteed. . .

Mälestus-jumalateenistusel teenivad kontraktpraost David Svennungson ning eesti ja läti vaimulikud. Laulab Stockholmi Eesti Meeskoor Lembit Leetmaa juhatusel. Orelil Harri Kiisk. Päevakohane laululeht.

Pärast jumalateenistust loetakse ette apell, millega vabas maailmas vilbivate Ida- ja Kesk-Euroopa rahvaste esindajad pöörduvad palvega vabade rahvaste ja nende valitsuste, vaba ajakirjanduse, maailma avaliku arvamise ja rahvusvaheliste organisatsioonide poole palvega mitte unustada balti rahvaid, kes ägavad Nõukogude Liidu imperialistliku vägivalla ja koloniaalpoliitika raske surve all.

Korraldajad loodavad, et vaatamata argipäeva õhtule kaasmaalased,nii vanad kui noored, kogunevad küüditamispäeva mälestus-jumalateenistusele rohkearvuliselt. See toimub, nagu öeldud, esmaspäeva õhtul, 14. juunil kell 19 Engelbrekti krikus Stockholmis.

EPL *12. juunil 1971*

Vale eest väljas

Diplomaatilisi sekeldusi tekitanud Uusi Suomi artikkel Baltikumist kui rahvusvahelisest probleemist kajastub, ilmselt Kremli otsesel korraldusel nüüd ka okupatsiooni ajakirjanduses Eestis ja sealt põgenikele adresseeritavas propagandabülletäänis. Kommunistliku partei eestikeelne pealeht "Rahva Hääl" pühendab 15-nel veerul paigutatud joonealuse soome lehe ründamiseks (ja eesti rahva valgustamiseks omal viisil) pealkirja all "Miks püüab Uusi Suomi rikkuda keanaaberlikke suhteid".

Nagu oodata võib, on ülesande täitjad ("Kodumaa" kodanlikust ajakirjandusest pärinev värvivahetaja Vladimir Raudsepp ja "uue ajastu" mees K. Tammistu) saanud endile üliraske ja ülejõukäiva ülesande veel kord ära seletada 1939/40 -nda aasta ja hilisemad sündmused selliseit, et mitte N. Liit, vaid eesti rahvas ise oli see, kes end viskas hardumuses ja usalduses Stalini-Venemaa rüppe ja selliselt, et punaarmee ei tarvitsenud ühtki pauku lasta ega "siseasjadesse vahele segada" — nõukogude tankid sõitsid nähtavasti ainult uudishimust Zhdanovi poolt organiseeritud "meeleavalduste" kõrval.

Ajalookujutus, mis olevat vene okupatsiooni ajal ilmunud "ajalooraamatutes" selgelt ära toodud ja mis on ka Soome toimetatud,kuid milliseid millegipärast Uusi Suomi toimetaja ei tahtnud tõsiselt võtta (!) Tulemusega, et tema poolt kasutatud ajalooline materjal, tuginev lääne mitmesugustele allikatele, tunnustati Moskvas ja Tallinnas ebapädevaks. Rahva Hääl küsib juba oma pealkirja vaimus, et mis sõber see on, kes ei usu meie ajalugu ja meie valet? Sest see, mida Tammistu ja Raudsepp on kokku keetnud, ei ole muud kui see vana vale, mida lansseeriti juba Stalini ajal maailmale, kus siis veel konkreetselt ei teatud Stalini ja Hitleri kokkulepet huvipiirkondade jagamiseks ja "vabade käte" andmiseks, mis esijoones puudutas Poolat, Baltikumi ja Soomet. Ka seda mitte, et Kreml puhta kulla eest o s t i s hiljem uusi huvipiirkonna õgvendusi Leedu aladel.

Maailm teab nüüd, aga mitte nõukogude ajalookirjutajad ning Rahva Hääle skribendid. Molotov on kolikambrisse heidetud, temast ja tema lepingutest ei kõnelda, kuigi näit. salaleping Hitleri välisministri Ribbentropiga on võtmeks kõigele sellele, mis aastal 1939 tabas Läänemere ruumi: Soome Talvesõda, ultimaatumid Balti riikidele baaside loomisega ning lavastatud "ülestõusudega" ning grotesksete süüdistustega, nagu oleksid pisikesed rajariigid "ohtlikud uurele N. Liidule".

Võibolla valgustas Londoni "Times" 16. oktoobril 1939 küsimust ligilähedaselt õigesti kirjutades:

"Viimastel päevadel on veidi valgust langenud Stalini väga tulusale kaubatehingule Hitleriga. Informeeritud ringkondadest nendtakse, et Saksamaa tagasitõmbumise möte seisis selles, et Hitler oli müünud Saksa "koloniaalsed huvid" Euroopas kulla eest Stalinile. See seletab osaliselt, miks sakslaste repatrieerimist Balti riikidest korraldati nii rutakalt Berliini poolt: Hitler vajas kulda viibimata, kuid Stalin polnud nõus maksma avansina ning nõudis ühte tagasivõetamatut sammu Saksa huvide loovitamise suunas Baltikumist sellega, et sakslased kutsutakse sealt tagasi, enne kui ta nõustus konsigneerima esimest kullasaadetist Berliini."

See oli kuulujutt. Tõde seisis Molotov-Ribbentropi pakti salaklauslites, kus määrati piirid, kust saadik võib võtta üks, kust saadik teine. Svenska Dagbladet kirjutas tol ajal (22. oktoobril 1939): "Samal tunnil kui Rootsi rahuarmastavad lipud tervitasid Lejonbackenil põhjamaade riigipäid, veeresid Vene soomusüksused läbi Narva ja möödusid monumendist, mis püstitatud selle sündmuse mälestuseks, millega Vene edasitung Läände kord peatati. Samal ajal tulid vene kolonnid üle Eesti piiride ka Pihkva suunast. Neil on kõigil sama siht: alistada Eesti Vene kontrollile, nihutada N. Liidu sõjaline piir vähemalt omaaegse Peeter Suure piirini. Lähemaks sihiks on sõjaliselt seisukohalt rannakindlustuste uuestiehitamine, mis kord kandis uhket nimetust "Peeter Suure kindlus". See oli esimese maailmasõja ajal, kui kõik majanduslikud kaalutlused kõrvale jäeti ja see suureulatuslik kindlustus ehitati, et kindlustada Vene ülemvõimu Soome lahel ja Ahvenamaal. See ehitati seekord Saksamaa vastu — ta ülesehitamine sünnib Saksamaa abiga. . ." Ja New York Times lisas: Pärast 20 õnnelikku iseseisvusaastat, mis tähistatud püsiva majandusliku ja kultuurilise arenguga, Balti riigid, olles sajandeid olnud ida Belgiaks, on jälle okupeeritud vööraste Nõukogude vägede poolt. Ametlikult tulid need üksused sõpradena ja külalistena, et kaitsta julgeolekut ja rahu vastavalt Eesti ja N. Liidu vahel sõlmitud paktile. Kuid punaväeüksused tulid kui isehakanud sõbrad ning kutsumata külalised, kes kirjutasid küllakutse püssitääkidega. Nad marssisid oma suurte patroonide Peeter Suure ja Lenini tähiste all. Oma kohalolekuga suruvad nad Balti riigid Moskva meelevalla alla ning muudavad nad Vene impeeriumi garnisoniriikideks ja asetavad maailmarevolutsiooni punase lipu nende keskele". See oli õigesti ennustatud ja nähtud: t ä ä g i d sundisid peale paktid, täägid korraldasid meeleavaldused, täägid likvideerisid iseseisvuse, täägid paigutasid ümber kümneid tuhandeid inimesi Siberisse. Kõike seda eesti rahva abistamise sildi all. Artikli autorid on seda ise üle elanud. Kuid ka nende selja taga on ähvardav tääk. Sellepärast on nad teeseldud indignatsiooniga vale eest väljas ja püüavad isegi K. Pätsi autoriteetset nime kasutades jätta muljet, nagu oleks asjas midagi legaalset ja normaalset olnud.Miks aga tuli sama autoriteet vangistada ja teadmatusse viia? Miks tuli eesti rahva saavutused maha rebida ka majanduslikus osas ja alustada "nullseisust", millega nüüd uhkeldavaid võrdlusi tehakse. Neid arvusid ja seda ajalugu p e a v a d uskuma need, kes enam tõdę ei tohi kuulata. Võitlus vale upitamiseks ajalootõeks käib idas väsimatult.

KLA

VÄLISKOMMENTAAR

VÄGIVALLA NÄITEMÄNG

Vabaduskevad Tshehhoslovakkias on nüüd ametlikult maha maetud, kuigi selle ettevalmistamiseks kulus ligemale kolm aastat. Polnud nähtavasti sugugi kerge esineda lavastusega, kust vägivald vabaduse kallal kohe kätte ei paistaks. Vastav ülesanne pandi lõpuks tshehhoslovakkia kommunistliku partei kongressile,mis tänavu mai lõpul Prahas kokku tuli. Aga sellegi näitemängu lavastamine kujunes iseendast reetlikuks. Värske parteikongress oleks õigupoolest pidanud kandma järjekorra numbrit 15, kuid sai selle asemel ametliku numbrina 14. Ometi oli 14. parteikongress aset leidnud juba 1968 augustis, kusjuures N. Liidu ja tema liitlaste relvastatud jõudude sisse tung Tshehhoslovakkiasse hukka mõisteti. Kui värske parteikongress sellest hoolimata sai juba esinenud numbri, siis on ilmselt tegemist katsega ajalooliste tõsiasjade vassimise abil näidata olukorda teistsugusena kui see tõeliselt oli.

See tagamõte paistis ka tshehhoslovakkia parteijuhi Gustaf Husaki kõnest, milles ta pikalt ja laialt öiendas arveid poliitikaga Aleksander Dubceki ajast. Husak seletas, et Aleksander Dubcek, Oldrich Cernik, Josef Smrkovsky, Frantisek Kriegel ja teised juhid oma "niinimetatud demokraatliku sotsialismiga" olevat paraliseerinud maa kõik organid ja sisuliselt tasandanud teed kontrrevolutsioonile. Kõne kõrgpunkt tuli, kui Husak "partei ja tshehhoslovakkia töötava rahva nimel" tänas N. Liitu ja eriti nõukogude parteijuhti Leonid Brezhnevi kõige abi eest, mis olevat kindlustanud sotsialistliku leeri läänetiiba ja teinud lõpu imperialistide lootusele leida võimalust Teise maailmasõja tagajärgede revideerimiseks.

Husak seletas, et peamine oht seisvat jatkuvalt selles parempoolses oportunismis, mis on ajanud tugevaid juuri kogu maal. Ta nõudis pidevat võitlust selle ohu vastu, millele "välismaised massmeediumid oma valede ja kampaaniatega" kaasa aitavat. Selles seoses valgustas Husak omal viisil ka paljuvaieldud küsimust Varssavipakti vägede kohalekutsumise kohta ja püüdis seletada, miks nii paljud on olnud vastu Nõukogude invasiooni toimetulekule. Väed olevat tulnud Tshehhoslovakkiasse "paljude partei- ja riigiametnike ja kommunistlike komiteede ja kollektiivide kutsel", ütles Husak. Ja mis puutub vastuseismisse invasioonile, siis olevat paljud kodanikud saanud väärinformatsiooni ja selle tagajärjel sattunud massilisse hüsteeriasse. Aga kuidas siis võis juhtuda, et vene invasioon ka partei 14. kongressil 1968 augustis üksmeelselt hukka mõisteti, sellest läks Husak vaikides mööda.

Polnud nähtavasti midagi parata, vägivalla näitemängu tagantjärele lavastades pidi Husak laulma Moskva nootide järgi. 1971 mais toimuv 14. parteikongress pidi lunastama a. 1968 augustis toimunud 14. parteikongressi hukkamõistva otsuse Nõukogude invasioonile. Kindlad piirid olid nüüd tõmmatud ka osavõtjaile ja nende avaldustele. Tshehhoslovakkiast on viimastel aastatel suur puhastuslaine üle k ä i n u d ja selle ohvriks langesid ka paljud parteiliikmed. Uus 14. parteikongress oli täiesti tasalülitatud. Piiratud oli ka osavõtt väljast, kuna näiteks ajakirjanduse esindajad läänest ei pääsenud üldse kongressi ruumidesse.Halb oli lugu ka kommunistlike parteide esindajatega väljastpoolt raudeesriiet. Itaalia kommunistlik partei, suurim Lääne-Euroopas, ei saanud ette lugeda oma kriitikat invasioonile Tshehhoslovakkias, kuna kongressi juhatus seda tsenseerimata ei lubanud. Inglise kommunistid jäid lihtsalt koju, sest nende avaldusel polnud paremat saatust oodata.

Nõnda võis juhtuda, et tshehhoslovakkia parteikongress Prahas kujunes mitte ainult vägivalla näitemänguks, vaid ka kiidulauluks Kremli peamehele Brezhnevile, kes istus aukohal. Temale parteikongressil avaldatud ovatsioonid olid teravas kontrastis selle jäise külmusega, mida rahvas oli vene külalisele näidanud tema saabumisel Prahasse. Rahvast oli üldse vähe välja tulnud ja keegi ei teinud katsetki tervitada külalist, kes kannab kõige suuremat vastutust vabadusliikumise lämmatamise eest Tshehhoslovakkias.

.K.

Trudeau

Algus lk. 1

ühtlasi et Trudeau oleks pidanud enne selliste kaugeleulatuvate sammude astumist konsulteerima parlamenti. Opositsiooni ringkondadest mainitakse ühtlasi, et Moskvas allakirjutatud kokkulepe on lepingu iseloomuga ning tuleks seetõttu esitada parlamendile kinnitamiseks.

Trudeau andis parlamendis ülevaate oma N. Liidu reisist ning märkis, et Kanada peab otsima uusi sõpru ja kaubanduspartnereid.

Peaminister väitis, et Kanada ja N. Liidu vahele jäävad eksisteerima põhilised erinevused, kuid ainsaks võimaluseks nende erinevuste lahendamiseks ja elimineerimiseks on senisest suuremad kontaktid ja üksteise mõistmine. Trudeau piirdus ainult üldsõnaliste kommentaaridega ja jättis vastamata konservatiivide küsimused, miks N. Liiduga sõlmitud kokkuleppele ei taotletud parlamendi heakskiitu ja m iks peaminister Trudeau tegi Venemaal ringsõidul viibides Ühendriikide vastaseid märkusi.

Peaminister kinnitas CBC-le antud intervjuus, et ta ei tõstnud N. Liidu juhtidega läbirääkimistel üles vanglas viibivate ukraina rahvuslaste vabastamise küsimust, kuna ta ei pidanud seda sobivaks.

Trudeau mainis, et ta ei tunne mingisugust sümpaatiat selliste isikute vastu, kes N. Liidus või Kanadas rikuvad oma rahvuslikku poliitikat ajades seadusi. Ta leidis, et kui tema hakkaks nõudma ukraina rahvuslaste vabastamist, siis võiksid Brezhnev ja Kossögin temalt küsida, miks Kanada valitsus lasi vanglasse paigutada FLQ liikmed.

Setterlind

Algus lk. 1

Sääl tehtavat ka praegu julgeid eksperimente eesti kirjanduse alal. Laaban pidas otsitavaks sellist balti kirjanikku, kes võiks anda uusi avastusi eksiilloomingule — mispärast mitte kirjeldada baltlaste väljaandmist pahupidi peeglipildis.

— Üha enam balti põgenikke jõuab pensioniikka, mistõttu neil pole külialdaselt raha raamatute ostmiseks, milliseid Eesti Kirjanike Kooperatiiv on kirjastanud juba 20 aastat.

Kuidas läheb edaspidi kirjastusega, seda ei tea, aga suurt lootust tuleb asetada teostatavale kirjandusolukorra selgitamisele. Selgitamine peab andma vastuse, kas võimaldatakse toetust üksikuile kirjanikele või ergutatakse kirjastust tema tegevuses. (R. Kolk).

Kiriku

Algus lk. 1

poosiumi avapäeval peatus professor Aun pikemalt Nõukogude Liidu vähemusrahvuste probleemidel. Ta liigitas need esiteks kolme suurde üldgruppi: a) rahvaarvulit kas ainult mõnituhat hinge või siis kümneist miljoneist koosnev ühiskond, b) kultuuriliselt arenenud ja tugeva individuaalse rahvustundega või ikka veel arenemisjärgus või isegi võimetud mingiks arenguks üldse, c) elavad kompaktselt koos või täiesti laiali paisatuina. Siinjuures tõi ta näitena Volga sakslasi, kes hävitati suurelt osalt Stalini ajal ja nüüd on vaid väike hajutatud vähemusrahvuse killuke.

Kõneldes üksikasjalikult Balti rahvastest, ütles Aun, et kolmel balti rahvusel on üldiselt võttes üige mitu asjaolu, mis töötavad nende kasuks, aga ka faktoreid vastupidise mõjuga. Plussiks on nende kompaktsed ühiskonnad, nende lähedus Läänele ja ajalooline kõrge kultuuriline ning enesemääramise tahte tase, millele 20 aastat kestnud iseseisvus andis oma tähelepanuväärse panuse.

"On üldiselt teada, et Eesti ja samuti Läti on ametlikult poolt välja valitud kui uute administratiiv — ja tööstusala katsete piirkonnaks kogu Nõukogude Liidu osas. Neil on seega võimalus olla "aknaks Läände", mis eriti ilmneb teatrielu ja muusika alal Eestis. Seal lavastati esmakordselt Berthold Brechti ning peeti ülelüidulist dzhäss festivali. Teisest küljest on aga takistavad tegurid, mis liigset optimismi varjutavad — eriti Eesti kohta — väike rahvaarv äärmiselt madal sündivuse tasemega, tugev industrialiseerimine, mis toob kaasa vene tööjõu sissevoolu ja strateegiliselt tähtis asukoht. Ainult tulevik näitab, milline areng saab osaks Balti riikidele nende ringimustel."

KARIN

Kudirkal ei ole edasikaebuse õigust

Okupeeritud Leedu kohtuvõimud teatavad, et leedu meremees Simas Kudirka, kes püüdis vene kalalaevalt põgeneda, kuid anti USA rannavalve poolt välja, ei oma õigust edasi kaevata oma 10-aastase sunnitöökaristuse pehmendamiseks. Ka teatatakse, et Kudirka, kes on abielus ja kahe poja isa, saadeti Potma sunnitööliste laagrisse Volga piirkonnas. Potma laagris on varem viibinud ka rohkesti eestlasi.

● **USA-sse saabus külastusreisile Austraalias elunev Luide Margiste, agr. Margiste lesk.**

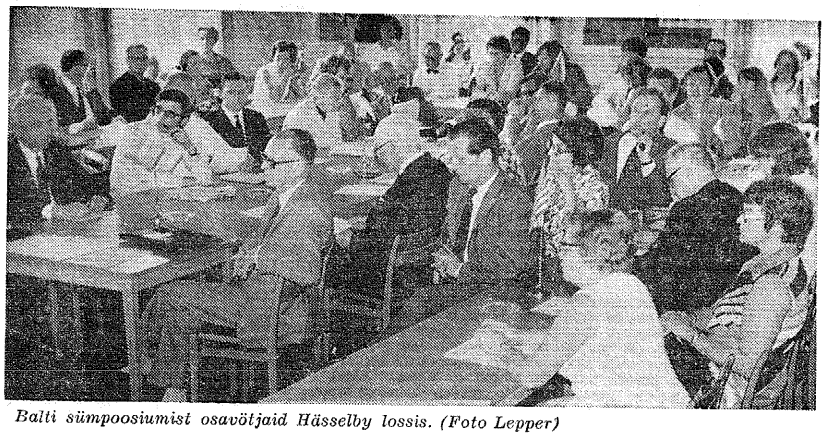
EESTI PÄEVALEHT
Estniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor

Toimetus ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eskilstunas Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
631 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72
Tellimispostgiro nr. 28650
Kuulutusarvete postgiro 60 59 00
—0, Eesti Päevaleht Förlags AB,
Stockholm

Tellimishinnad:
Aasta ..... kr. 129:-
Termin (4 kuud) ..... kr. 45:-
Kuu ..... kr. 12:-

Väljaandja EESTI PÄEVALEHT FÖRLAGS AB
Trükkija: Eskilstuna-Kurirens Tryckeri AB Eskilstuna 1971

Balti sümpoosiumist osavõtjaid Hässelby lossis. (Foto Lepper)

Balti sümpoosium Hässelby lossis huvitav, rahvarohke

Kauni suveilmaga nädalavahetusel 4.-6. juunini Hässelby Lossis asuvas Põhjamaade Kultuurikeskuses toimunud Balti Instituudi esimene sümpoosium ühise lipukirja all "Baltlased Rootsis" kujunes elavalt külastatud ürituseks, mis kahtlemata annab meie siinsetele tuleviku väljavaadetele uusi perspektiive ja ehk impulssegi. Sümpoosiumi eesmärgiks oli esitada koondatud ülevaateid eesti, läti ja leedu ühiskonna teadlastandjate-referentide hulgas oli mitmeid tuntud nimesid Euroopa ja Ameerika mandrilt. Kohal olid ka mõned rootsi ajakirjanikud ja pögenike probleemidega tegelevate rootsi asutuste esindajad. Tänaseni on sümpoosiumi kõige põhjalikumalt refereerinud kolme artikliga "Svenska Dagbladet".

Loomulikult ei saanud kolmepäevane kokkutulek, mille ettevalmistus on Instituudilt nõudnud põhjalikku tööd ja suurt vaeva, rahuldada kõiki nõudmisi ja tõekspidamisi. Ometi on see üritus esimeseks sammuks kasvõi senini suureit osalt sõõti jäetud kolme balti rahvusgrupi koostöö edendamiseks ning meie probleemide tõhusamaks tutvustamiseks rootsi poolel.

Pärast sümpoosiumi avamist reedel, 4. juunil kell 10 hommikul tutvustas esimees fil.dr. Bruno Kalnins Instituudi tegevust ja rahvusvahelist koostööd balti teadlaste vahel. Järgnevalt pidas ülevaatliku referaadi Instituudi sekretär Arvo Horm baltlaste põgenemisest Rootsi aastail 1940-1945 ja mitmetest siin organiseeritud päästeaktsioonidest niihästi eestirootslaste kui ka eestlaste poolt.

Üldise põgenikuvoolu kohta antud arvudest selgus, et kogusummas pääses Läände 270.000 baltlast, nendest Eestist 72.000, Lätist 125.00 ja Leedust 25.000. Nendest siirdus Saksamaale umbes 230.000 inimest, kusjuures enamik nendest aastail 1947-1950 emigreerus USA-sse ja Kanadasse. Rootsi randa jõudsid pärale koguarvus 37.000 põgenikku, nendest 32.000 Eestist, kaasaarvatud 7.000 eestirootslast, 4.500 lätlast ja ainult 400 leedulast.

Edasi puudutas kõneleja Balti arhiive mitmel pool vabas maailmas ja seda suurt tööd, mida veel tuleks teha, et säilitada, dokumenteerida ja uurida mitmel pool laiali paisatud väärtuslikku materjali.

Ettepanekuid uurimistöö programmiks andis oma ülevaates Balti sisserännust Rootsi dotsent Elmar Nyman, peatudes pikemalt just eestirootslastel.

Huvitava ülevaate baltlaste kohanemisest Rootsis andis selle ala kauaaegne ekspert, vähemusrahvuste uurimistöö büroojuhataja Alur Reinans, kes baltlasi iseloomustas kui etableerunud minoriteedigruppi.

Ta ütles, et vanuse ja kõrgema hariduse poolest ei erinenud balti põgenikud mitte praegustest Lõuna-Euroopa sisserändajatest. Ainult et eestlaste seas, näiteks, puudusid täiesti analfabeedid, keda esineb jugoslaavlaste gruppides. Eestlaste osas toimus kohanemine juba 1940-date aastate lõpul ning 1950-dail aastail. Ka olid põhjused siia maale tulekuks balti ja palju hilisemate jugoslaavia põgenikegruppide vahel täiesti erinevad. Praegu on ka raske kindlaks määrata eestlaste täpset arvu Rootsis. A. 1960 oli Rootsis 20.438 Eestis sündinud inimest. Mööndunud-aastaste andmete põhjal oli sama arv kahanenud 18.000-le. Uue, siin maal sündinud generatsiooni kohta aga puuduvad täpsed arvud. Pärast 1945. aastat on eesti emadele Rootsis sündinud 10.000 last. Praegu on 10-15 prots. lastest, kes sünnivad siin riigis, vähemalt üks vanematest sisserändaja.

Referent iseloomustas Rootsi ühiskonda kui egotsentrilist, kes ikka veel ei taha aktsepteerida, et siin on veel teisigi rahvusi kui ainult rootslasi. Sellest hoiakust tulenevad ka kõik raskused.

Edasi tõi Reinans hiljem elavalt debateeritud näite psüühiliste häiretega lastest sisserändajate hulgas. Ühe rootsi arsti andmete põhjal oli tema poolt diagnoositud sajast juhust 31 juhtu, kelle vanemad olid sisserändajad. Nende hulgas juhtus olema viis eesti teismelist. Et just teisel pagulassugupõlvel tekivad psüühilised häired, pole midagi ebatavalist. Lapsed ei tea sageli enam, kuhu ühiskonda nad õieti kuuluvad. See ilmneb eriti üleminekul eestikeelsest koolist rootsi keskkooli. — "Neid identifitseerimise raskusi tuleks teaduslikult kaardistada ning uurida," lisas Reinans.

Eriti raskes olukorras on tihti meie pensionärid, kes kannatavad üksildustunde all just rootsi keele mittevaldamise tõttu. Ka on nende lähemas ümbruses tekkinud muudatused nende kodutuse põhjuseks. Referent tõi näite Olofströmi linnakesest, kuhu varsti pärast sõja lõppu kogus üle tuhande balti põgenikku. Mööndunud aastal oli seal järel vaid 72 baltlast, nendest enamus üle 65.aasta vanad. Igasugune kultuuriline tegevus on seal ammugi soikunud.Siin peaks rakendama tõhusaid eriabinõusid, et vanu inimesi "tuulest viidud" olukorrast päästa, lõpetas Alur Reinans oma asjatundliku ja aktuaalselt elulise ettekande.

Assimileerumise vaidlused jätkusid suure hooga ka pärast pol.dr. Rein Marandi teaduslikult teoreetilist laadi ettekannet teemal "Balti minoriteedid rootsi pressidebatis". Kõneleja seadis vastamisi mitme rootsi tuntud tegelase mõttekiäke selle küsimuses. Kõige temperamentsete vastuväidete osaliseks sai professor H.S. Nubergi omaaegne manitsus eesti üliõpilastele: "Teie peate saama rootslasiks nii keele, kommete ja mõtteviisi poolest".

Professor Birger Nerman, vana tuntud vaba Baltikumi kaitsja, oli seekordki meie huvide eest väljas. Ta ütles, et need, kes endid ikka veel tunnevad eestlaste, lätlaste ja leedulastena, ent samaaegselt nii selgesti on näidanud lojaalsust oma uue asumaa suhtes, pidagu niimoodi vastu "nii kaua kui iganes suudavad".

N.n. "topelt-lojaalsusest" kõneles ka toimetaja Bergström ning manitses rootsi avalikkust seda ka respekteerima. Oma maa vabaduseks välismaalaste kohtlemises ütles ta, et "Rootsi on ikka olnud rahvusriik aga mitte rahvuste riik". Ka ei maksa meil eriti suurt tähelepanu pöörata sellele, mida ütleb rootsi ajakirjandus probleemide kohta, mis ei kuulugi rootslaste kompetentsi valdkonda. Viimane mõtteavaldus tekitas üldist heakskiitvat naeru. Sümpoosiumi esimene pikk ja sisutihe ettekandepäev lõppes Kanadast siiasaabunud riigiteaduse professori Karl Aun'a inglise keelse puhteaduslikku referaadiga minoriteetide probleemidest Nõukogude Liidus. Siinjuures rõhutas ta Balti riikide eriolukorda, eriti Eesti ja Läti oma kui "akent Läände".

KARIN SAARSEN

Ka Võru on tööstuslinn

Kreml on oma sihtide saavutamiseks ja Baltikumi venestamiseks erilise kiiruga asunud looma okup. Eestisse ja teistesse Balti vabariikidesse tööstusi. Tahetakse suurendada töökäte puudust nii palju kui võimalik, et venelasi maale tuua. Ei hoolita sellest, et Venes on sadades ja isegi tuhandetes kohtades töötust ja viletsust kuulmata-nägemata määral, ei hoolita seepärast tooraineie juurdeveo ja valmistoodete saatekulude suurenemisest — öeldakse, et eesmärk õigustab abinõu ja jatkatakse genotsiidi poliitikat.

Nii näiteks loeme Vene propagandast, kuidas väike Võru on tehtud tööstuslinnaks, mille gaasianalüsaatorite tehas nõuab paljude erisulamite, torude, traadi, plastmassi ja igatliiki juhtmete juurdevedu. Nii käib see alates 1959. aastast.

Ega see üksinda, Vaikselt loodi juurde uusi tööstusi, kuigi töökäsi polnud. Mööndunud aastal lasti käiku juustuvabrik, mis nõudis üle 300 inimese töökäed. Käesoleva aasta algul pandi käiku silmkoevabrik 200 töötajaga. Töötab seal veel üle 500 töölisega mööblivabrik, laiendades järjest tegevust Venest saadud korralduste põhjal. Linavabrik nõuab omab tööküed, samuti teeninduskombinaadi nime all eksisteeriv ettevõte jne.

Kulakust kurnajani Egiptuses ja mujal

(VES) Külakurnaja tähendab sedasama, mis vene elus kulak. Kulak on vene sõna ning otseselt tõlgitud tähendab — rusikas.

Pärast 1905. aasta revolutsiooni tekkis eesti keelde sõna külakurnaja. Ei saa siin kättesaadavate allikate abil teha kindlaks, kes selle sõna lõi. Võib oletada, et Juhan Lilienbachi kirjastusel ilmunud vasakpoolse kallakuga broshüürides ja väljaannetes see sõna tuli keeles käibele. Sellegi oletuse põhjendamiseks pole allikaid kättesaadaval. Külakurnaja pidi eesti keelde väljendama sama mõiste, mis vene keeles kulak.

Kulak tuli eesti keeles käibele pärast bolshevike poolt võimu haaramist 1940 suvel. Kuigi see vene ellu kuuluv venekeelne termin meil varemgi päris tundmatu polnud, eesti keeles see sõna käibel polnud ja rahvas ei teadnudki, mis tähendus oli vene sõnal kulak.

Eestlasele jäid mõlemad terminid, nii külakurnaja kui kulak, mõistmatuteks, sest külakurnaja ehk kulak esinevad ainulaadselt vene elus, on sündinud vene rahva hingeelust ja eluviisist ning ei esine teiste rahvaste, ka mitte eesti rahva juures.

Venelane, ka vene küla elanik, oli eriti varematel aegadel (jah, on praegugi, kui olud vähegi lubavad) laia joonega. Sügisel pärast lõikust peeti praasdnikuid, elati laialt ja röömsalt kuni oli söödud ja kulutatud kõik saak ja tagavarad, söödud seemneviligi. Kui nälg varaks ning polnud jäänud midagi kevadel külimisekski, mindi küla jõukama mehe juurde laenama. Laenu saadi, aga ega seda kunagi tagasi maksta ei jõutud. Järgmisel aastal kordus ju jälle sama ning laenu intressid olid hingematvad. Nõnda oli kogu vene küla paari jõukama mehe igavene võlglane.

Neid jõukamaid mehi, kes kehvematele laenasid küll vilja, küll raha, vene külas kutsutigi kulakuteks. Eesti keeles see vene sõna tehti külakurnajaks.

Eestis niisugust üle jõu elamist ja seemneviljagi ära söömist ei esinenud. Polnud külades iga aasta järjekindlalt laenu otsijaid ega ka laenu andjaid. Sel ajal, kui vene hingemaadel elunev talupoeg pidas praasdnikuid, eesti põllumees hoidis ja kogus raha talu ostuvõla maksmiseks ning praemate põllutöömasinate ning riistade ostmiseks. Kui mõnel taluperemehel tuligi kitsas kätte, siis läks ta hea tuttava peremehe juurde, laenujutud aet. nelja silma all ja nõnda, et keegi kõrvaline sellest midagi ei kuulnud. Intressi võtmist niisuguse laenu pealt peeti halvaks kombeks ja laen tasuti võimalikult pea.

Eesti keelde on sõnad kulaklus ja külakurnamine karvupidi sisse tassitud, eesti elus sellele mõistele vastavaid elunähteid pole olnud. Nüüd aga esinevad mõlemad sõnad, nii kulak kui külakurnaja, õigekeelsuse Sõnaraamatus (E. Nurm, E. Raiet, M. Kindlam), on saanud ametlikult tunnustatud eesti sõnadeks. Sobivam oleks jäida siiski sõna külakurnaja juurde, sest see vähemalt ütleb sõna sisu ära

Vene külaelus on külakurnamine nüüd kadunud, sest kõik vähegi jõukamad talumehed kuulutati kulakuteks ja kas notiti maha või saadeti Siberisse juba enne kolhoseerimist. Pole ka enam vene küla ega küla elu.

Külakurnamine, vene päraselt kulaklus, istub aga nii sügaval vene hingeelus, et kui pole üksikisikut külakurnajat, siis on vene kommunistlik partei koos valitsusega ise asunud külakurnamisele, või teiste sõnadega, ka külakurnamine ehk kulaklus on natsionaliseeritud. Komparteí ja valitsus teostavad seda aga juba väga laias, otse rahvusvahelises ulatuses.

Tüübiline näide, kuidas vene valitsus, muidugi poliitbüroo heakskiitmisel, teostab külakurnamist ,on Venemaa ja Egiptuse vahekord.

Venelane teatavasti ehitas Egiptusele Assuan tammi See läks maksma umbes miljard dollarit. See völg tuleb Egiptusel Venele tasuda. Tammist pole aga midagi kasu, kui selle juurde kuuluvad niisutusseadmed ja elektrifitseerimise töödl pole tehtud, milleks Egiptusel pole raha. Kõiki neid töid, aga palju muudki, näiteks terasetööstuse laiendamise, aitavad venelased teha — laenude võimaldamisega.

Egiptuse völga Venemaale hinnatakse praegu umbes kolmele miljardile dollarile. Egiptus aga kusagilt välisvaluutat ei saa völa maksmiseks. Venemaa on aga ka praegu sama paendumatu ja kõvakäieline laenaja, kui oli omaaegne külakurnaja vene külas.

Völa tasumine seega on võimalik ainult põllumajanduse ja tööstuse saadustega, s. o. natuuras. Tööstussaadused tulevad valmistada vene nõuete kohaselt, nõnda, et neid kuhugi mujale müüa ei saagi. Egiptus kui kehvik on palju kindlamalt vene külakurnajal pihtide vahel, kui oli vene küla kehvik kunagi oma küla kulaku peos.

On võimata ennustada, palju see aega võtab, kuni Egiptus jõuab Venemaale oma võlad maksta — kui ta kunagi jõuab!

Kuid vähe sellest. Briti Strateegiliste Uurimiste Instituut on äsja avaldanud andmed, mille kohaselt Venemaa alates 1967. aastast (pärast kuuepäevast söda) kuni seniajani on andnud Egiptusele sõjalist varustust, ka kõige moodsamat, nelja ja poole miljardi dollari väärtuses. Sama instituudi andmetel on Egiptuses vene pilootе, rakettrelvade meeskondi, nõuandjaid j. m. umbes 19 kuni 20 tuhat meest. Kuidas selle abi eest tasutakse, pole praegu täpselt teada.

Kuid külakurnamine ei piirdu ainult Egiptusega. Vene laenab ka teistele araabia maadele (Süüria, Alzheeria j.t.) ning Ida-Euroopas satelliitidele, kui neil kitsas käes.

Ammu see oli, kui Poola sai Venemaalt köva laenu! Ei anna Vene kompartei satelliitidele laenu nende ilusate sotsialistlike silmade pärast, ikka tuleb laenu eest rängalt maksta, nagu maksis vanasti küla kehvid kulakule.

Nüüd käib see venelik külakurnamine või kulaklus rahvusvahelises ulatuses.

A. K—N

SIIT ja SEALT

● **New Yorgis Brooklynis tähistas 60-a. sünnipäeva Aleksander Mehik, elukutselt meremees. Ta sündis Kaukasuses, kasvas üles Saaremaal ja sõitis eesti välislaevades. 1938 jäi elama USA-sse ja võttis sõjast osa USA armees Prantsuse ja Saksa rinnetel.**

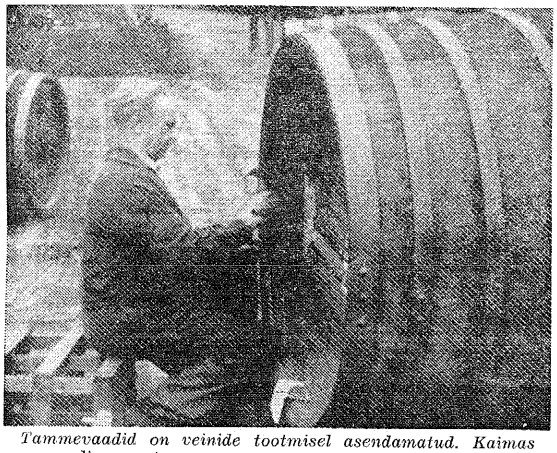

UUENDAGE AEGSASTI

Eesti Päevalehe

tellimist, et lehe saamisel vahet ei tuleks. Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid Rootsis.

Põltsamaal asuvad eesti veinitehased

Tammevaadid on veinide tootmisel asendamatud. Kaimas on vaadi remont.

Veinide tootmist Põltsamaal alustati juba 1923. aastal. See oli siis Eesti Tarvitajateühisuste Keskühisuse ehk ETK ettevõte, mille rajamiseks ETK ostis Eesti Põllutööministeeriumilt Vana-Põltsamaa mõisa hooned. Veinitehaseks kohandati endine mõisa õlleköök. Kuni omariikluse lõpuni toodeti seal ainult naturaalveine. See on — piiritusega kõvendamata veine. Nende kogus suurenes iga aastaga. Veinide laagerdamiseks ja käärimiseks olid ruumid Tallinna maanteel nr. 4.Need ruumid võimaldasid mahutada vaatidesse kuni 110.000 liitrit veini.

Veini toodeti omariikluse aastail Põltsamaal õuntest, punastest, valgetest ja mustadest söstardest ning karusmarjadest. Tolleaegsete põltsamaa veinide nimed olid "Black Currant", "Dessertvein", "Põltsamaa lauavein" "Valge dessertvein", "Portvein nr.24" "Portvein nr. 28", "Põltsamaa valge söstravein" jne. Aastal 1934 lasti esmakordselt müügile ka põltsamaa vahuvein. Madeirat valmistati õuntest, lisades pruunistatud suhkrut.

Reklaamis (näiteks ajalehes "Ühistegelised Uudised" nr. 19 1926) öeldi, et Põltsamaa Tehaste "naturaalsed õuna- ja marjaveinid on puhta maitsega ja valmistatud ilma lisaaineteta. Oma kõrge väärtuse poolest ei leia nad ühtegi võistlejat." Ühes teises kuulutuses lisati, et "põltsamaa õuna- ja söstraveinid on sama head kui paremad välismaa margid, hind aga võrdlemata odavam. Kauba headust tähendab kiire läbimüügi tõus: 1926. aastal müüdi 12.580 pudelit. 1927. aastal 19.449 pudelit. Pudeli hind 1 kroon 60 senti."

Broshüüris "ETKVL Põltsamaa Põllumajanduskombinaat" märgitakse, et kohe pärast sõda asuti veinitehase taastamisele, mis ei nõudnud eriti ulatuslikke töid. Sellele lisatakse, et üsna kiiresti veinide endine kuulsus taastus ja toodangu suurendamine muutus vajalikuks. Mahutite saamiseks käidi läbi kõik tootmise lõpetanud piiritusvabrikud ja nendest ostetud tammevaadid veeti Põltsamaale. Vaadid remonditi ja seati töökorda, millega pandi alus veinitoodangu suurenemisele. Ka asuti uute veinisortide väljatöötamisele, mida võimaldas naturaalveinide tootmine kiirmeetodil.

Aastaks 1950 olid sõjakahjustused likvideeritud ja tootmine sõjaeelsele tasemele viidud. Aastal 1952 toodeti seitset veinisorti kokku 2080 hektoliitrit. Aastal 1950 turustati esimesed naturaalveinid ja tootmises oli juba 14 veinisorti. Aastal 1969 toodeti 18 sorti veine 5609 hektoliitri koguses. Alates 1964. aastast hakati veini kääritama ka suurtes (15.000-liitrilistes) emailitud mahtides, arvult 19, mis mõnevõrra leevendas käärimismahutite ja veinitehase ruumide nappust.

Naturaalveinidest lasti 1959. aastal müügile "Põltsamaa tõmmu", "Põltsamaa kuldne", "Põltsamaa dessert" ja "Põltsamaa valge". Neile lisandus 1960. aastal veel "Põltsamaa juubel" ja "Põltsamaa punane" ning 1961.a. "Põltsamaa ekstra". Aastal 1966 hakati tootma lauaveine "Põltsamaa" ja "Paala". Et tootmise laiendamist takistab ruumide puudus, siis on plaanis ka uue veinitehase ehitamine. Selle võimsuseks saab 200.000 dekaliitrit veini aastas, sellest naturaalveine 100.000 dekaliitrit ja piiritusega kõvendatud veine 100.000 dekaliitrit.

METSAKODU UUDISMAA
POSTIARVE 69 47 71 FALKÖPING
VABAÕHUPIIRKOND EESTI SKAUTLIKELE NOORTELE

"Vene-visiit oli kasulik"

Rootsi kaitseminister Andersson, kes viibis nädalapikkusel külastusel N. Liidus, sõnas Stockholmi tagasi jõudes, et visiit oli "väga kasulik".

Tegemist oli vastuvisiidiga vene kaitseministri ja marssali Andrei Gretshko külaskäigule Rootsi, mis toimus möödunud aasta detsembris. Stockholmi tagasi jõudes märkis Andersson, et vastavalt Moskvas sõlmitud kokkuleppele alustatakse ohvitseride vahetusega mõlema riigi vahel. Viis eriliselt väljavalitud sõjaväelast külastavad vastastikku oma väeliike stuudiumi otstarbel. Edaspidi arutavad vene ja rootsi sõjaväelased ka mitmesuguseid päästeoperatsioone, eriti kui on tegemist meeskondade väljatoomist hukkunud allveelaevadelt.

● **UNO alaarenenud maade abistamisskeemi teenistuses viibib Iraani pealinnas mag. Kaljo Põhjakas koos abikaasa Lilliani ja lastega, olles nõuandjaks-eksperdiks kunstliku maa niisutamise probleemides.**

● **New Yorki saabus Inglismaa ja Kanada kaudu pr. Ilse Urm, kes mõnda aega veetis Rootsis ühenduses oma lahkunud venna, mereväe vanemleitnandi ja reederi Arthur Jürgenthali poja Jüri pulmadega. New Yorgist sõidab ta tagasi koju Austraaliasse Thirlmeresse.**

Helikopteriga Eesti Majja!

NEW YORK — New Yorgi linnavalitsuses kinnitati lõplikult kava, mille kohaselt rajatakse Manhattanis 34-da tänava idapoolses otsas uus helikopterite lennujaam, kusjuures vastavate töödega alustatakse lähemail päevil. On nähtud ette, et edaspidi sealt peetakse helikopterite abi ühendust New Yorgi ja Newarki lennuväljadega, reisijate toimetamiseks lennuväljale või vastupidi.

Helikopterite lennujaama rajamisega 34-da tänava idapoolsesse otsa Haarlemi jõe kaldale, muutub üsna lähemal ajal Kanadast või mujalt lennuteel saabujatele eestlastele pääs N.Y. Eesti Majja üsna kiireks, kuna see teatavasti helikopterite jaamast asub siis ainult 5 minuti jalutuse kaugusel.

On imestamapanev, et suurlinnal nagu New York, puudub näit. oma rahvusvahelise lennuväljaga (Kennedy) otsene raudteeühendus. Viimasel ajal on olnud ka selle rajamisest juttu, nii et reisijad pääseks 34-da tänava lähedalt Pennsylvania raudteejaamast umbes 35-40 minutiga märgitud lennuväljale.

23 cum laude lõpetajat TORONTOS

TORONTO (VE) — Toronto Eesti Seltsi Täienduskooli lõpuaktusel Torontos Eesti Maja suures saalis selgus, et käesoleval aastal on koolil 63 lõpetajat, kelledest 23 on lõpetanud cum laude. Traditsioonilisest aktusest võttis osa saalitäis lapsi ja lastevanemaid.

Täienduskeskkooli juhataja E. Marten soovitas lõpetanud noortel oma õpinguid Täienduskeskkoolis jatkata.

Lõpetajate nimel pidas sisuka kõne Anita Saar.

Tunnistuste väljaandmisel selgus, et Täienduskooli parimateks lõpetajateks olid Tiina Kiik, Malle Hanslep ja Anita Saar. Nendele lisaks lõpetasid cum laude: Tarmo Aun, Silvia Birk, Malle Jürima, Hillar Kalmar, Nora-Mali Kerson, Andrus Kingissepp. Eha-Mai Kuutan, Monica Laimets. Ervin Paivel, Henno Piirsalu, Hillar Pintson, Mart Põldma, Toomas Põldre, Ilme Raja. Eva Reinsoo, Ene Saksniit, Vivian, Tein, Susan Valvur, Peter Voore ja Peter Väljas. Lõpuklassi juhatajateks olid lõpetajad Elfriede Kuusk. Hella Leivat ja Virve Gering.

Laupäeval, 5. juunil, toimus lõpuklasside ühine väljasõit Toronto lähedal asuva perekond A. Truuvert'i tallu.

Ida-Karjalas leiti kulda

Tass teatab Leningradist, et nõukogude geoloogid mõtlevad äratada ellu unustuse hõlma vajunud "Põhjala kullavarastu". Karjala autonoomses vabariigis Soome piiri lähedal olevat leitud rohkesti kullasugemeid, millede väärtus olevat üsna lubav.

Geoloogilistel otsinguil olevat olnud abiks teated kaugete aegade kullatootmisest Karjalas. Nende muistsete juttude põhjal olevat geoloogid avastanud mitmeid kullavälju Vienamere ja Äänisjärve vahemail. Leide uuritavat nüüd lähemalt.

Leinateateid

Mustjalas suri 24. mail Reet Varik, sünd. 20. apr. 1884 Mustjalas.

Eestis suri 29. mail Emma Kruuda.

Eesti oreliehituse ajalugu ja meistrid

Võime oletada, et juba 14. sajandil Eesti linnades töötavate oreliehitajate abiliste hulgas oli eestlasi. Kuid kindel on, et 18. sajandil alustas Kambja köster eestlane Thal iseseisvalt orelite ehitamist. Ta ehitas mitte ainult väikesi kodu-, vaid ka suuri kirikuoreleid. Arvatakse, et selleks tööks vajalikud oskused ta sai mõnelt sakslasest vennastekoguduse tegelaselt.

Köster Thali tööd jatkas 19. sajandi alguses tema poeg ,kelle orelid leidus õige mitmes kirikus. Ka töötas siis Pärnus orelimeister Joh. Andreas Stein, keda paljud uurijad peavad eestlaseks. Steini töödest säilivat veel praegu Eestis Kihelkonna kiriku orel, mis pärineb aastast 1804. Ka Suure-Jaani kiriku orel oli Steini töö. Seda orelit kasutati kuni 1937. aastani, siis võeti kasutusele see orel, mille ehitasid vennad Kriisad.

Meistrid, kellede oreleid Eestis kasutatakse veel nüüdki, olid eestirootslane Karl Tanton, kes töötas Nissi lähedal Haiba mõisas, ja Tartu meister Wilhelm Müllverstedt. Tantoni töödest leiavad veel nüüdki kasutamist Kullamaa ja Hageri kirikute orelid ning Tallinna Konservatooriumi harjutusorel. Müllverstedt töötas Tartus aastail 1860—1890, ja nii säilivad tema tööd peamiselt Lõuna-Eestis. Näiteks pärinevad temalt Põlva, Rõngu, Puhja ja Tartu Peetri kirikute orelid. Kuid ka Vigala ja Vändra kirikute orelid ehitas Müllverstedt.

Eestlasest elukutselise orelimeistrina esines ka Simunast pärinev Gustav Normann, kes töötas Tallinnas aastail 1845—1893. Tema oreleid säilivat veel tosina ümber. Üks neist on 39 registriga Tallinna Jaani kiriku orel, mis valmis 1869. aastal. Kõigist parimaiks aga peetakse siiski Viru-Jaagupi ja Simuna kirikute oreleid, mis näitavad kõrget intonatsioonitaset ja hoolikat viimistlust.

Tantoni ja Normanni järeltulijaks Tallinnas oli Gustav Terkmann, kes esimesena hakkas tellima valmis metallvilesid Saksamaalt. See tähendas orelimeistri kui kunstniku osatähtsuse vähenemist konstruktoriinseneritöö arvel. Esimesi kontserdioreleid hakkas ehitama Gustav Terkmanni poeg August Terkamann (1885—1940), kellele lisandusid veel Haanja meistrid Juhan, Jakob ja Tannil Kriisa. Neile oli kunstiliseks konsultandiks orelikunstnik prof. A. Topman.

Vennad Kriisad alustasid oma tööd Haanjas 1880-ndail aastail asjaarmastajatena. Väsimatu entusiasmiga iseseisvalt õppides ja oreleid uurides jõudsid nad aja jooksul oma töös teiste kodu- ja ka välismaiste meistrite tasemele. Võru (1910) ja Vastseliina (1912) kirikute orelid on nende esimesed suursaavutused. Nende viljakam tegevus langes aga siiski meie omariikluse aastaile, mil töösse liitusid ka Tannil Kriisa pojad Eduard (1902—1968), Rudolf (1906—1944) ja Harry (1910). Rakvere, Rõuge, Sangaste, Suure-Jaani, Urvaste, Rapla jt. orelid kõnelevad nende meisterlikkusest ning on auks meie oreleiehitamise kunstile.

Kaks ilusat Kriisade orelit (Põltsamaal ja Narvas) hävisid sõjatules. Ka väärib erilist märkimist Suure-Jaani ja Rõuge orelite omavalmistatud puitvilede pehme kõla.

Meistrite suguvõsast jäi pärast sõda ainsa töömehena Eestisse Eduard Kriisa. Tema kohta kirjutatakse,- et tema hoidis korras ja taastas suure osa sõja ajal kannatada saanud orelitest ja ehitas ka 3 uut. Selles töös abistas teda alates 1953 poeg Hardo, kes pärast isa surma 1968 aastal on jäänud ainsaks arenguperspektiiviga meistriks (töötab praegu Riiklikus ä Filharmoonias orelihäälestajana). Ka juba pensionieas endised Terkmanni tublid kaastöölised O. Gutmann ja A. Gutdorf on praegu veel tõsiselt arvestatavad jtööjõud.

Ins. Kaljoti tööstus kolis Smålandi

Insener Erich Kaljoti tööstus Plastsvets Ab, mis seni arendas oma tegevust Sundbybergis, kolis neil päevil Ljungby'sse, mis asub Smålandi südames.

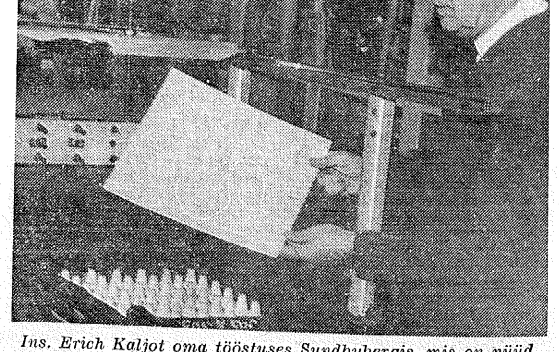
Eesti Päevaleht pöördus ins. Kaljoti poole küsimusega, millistel asjaoludel on ta tülika ümberkolimise ette võtnud.

— Esijoones ruumide puudus, ütles ins. Kaljot. Tööstus on suurenenud liiga kiiresti ja senistesse ruumidesse edasijäämine oleks tähendanud arengu pidurdamist, mida ei tahaks ju lubada. Sundbybergis oli tööstushoone põrandapinnaks 3000 ruutmeetrit, Ljungbys on seda 7500 ruutm.

Teiseks on olnud oma osa selles tööstuse ümberpaigutamises ütelda ka tööliste küsimusel. Siin on raske leida töölisi, kes nõustuvad töötama kahes vahetuses. Provintsis seda probleemi ei ole. Seal on peaasi, et on töökoht.

Küsimusele, kui kaugele on uues kohas juba masinate monteerimisega jõutud, ütleb ins. Kaljot, et 6 masinat on juba käigus, et valmistada vaakuum-toiduainete pakendeid Kooperatiiva Förbundetile, Marabo'le ja teistele tööstustele. Kuid see on ainult väike osa tööstusest.

— Uudiseks on, ütleb ins. Kaljot, et hakkan ka nüüd ise pakendeile pealetrükke tegema. Olen selleks muretsenud ofsett-trükimasinaid Shveitsist. Edasi kuuleme, et Kaljoti AB Ingeniörsfirma jääb edasi töötama Sundbybergi.

Ins. Erich Kaljot oma tööstuses Sundbybergis, mis on nüüd üle viidud Ljungbysse.

Austraalia — sisserännumaa
Ei tunta tööpuudust ega teravat rassivaenu

Hiljutine Gallupi uurimus näitas, et 12 prots. ameeriklastest sooviks asuda elama mõnda teise riiki — kaks korda nii palju inimesi kui 1959.a. Sellest grupist eelistavaks umbes 8 miljonit või üks kolmandik Austraaliat oma uueks kodumaaks ja 1965.a. peale ongi 14.000 ameeriklast sinna välja rännanud. Sama arvamuseuurimus näitas, et 40 prots. inglastest, 27prots. lääne-sakslastest ja 16prots. hollandlastest sooviks kuskil mujal elada, ja inglaste ning hollandlaste hulgas oli Austraalia valitud kõige eelistatumaks valikuks.

Milles petub see külgetõmbejõud? Kõigepealt on Austraalias tööd küllaldaselt, olenevalt esmajoones kaevanduste toodangu kõrgkonjunktuurist maa loodeosas. Elustiil on pingevabam kui Ameerikas, kõik suuremad linnad asuvad mere ääres ja kolmveerand elanikkonnast elab tunniajalise sõidu kaugusel supelrandadest. Ka kultuuri- ning hariduselu on hakanud viimastel aastatel edusamme tegema. Kümne aasta jooksul on ehitatud kümme uut ülikooli ja praegu on avalikuks arutlusaineks riiklike keskkoolide liiga madal õppetase. Austraalia ei ole enam selline "kultuuriline kõrb", nagu seda varem kirjeldati. Igas kuues osariigis on osaliselt valitsuse poolt finantseeritav sümfooniaorkester ja Sydneys, Melbourne'is, Adelaide'is ja Perthis asuvad suured, ultramodernsete hoonetega kunstidetsentrumid.

Kõige silmapaistvamaks selle ala saavutuseks aga kujuneb tuleval aastal avatav ooperimaja Sydneys, mis läheb maksma 106 miljonit dollarit ja mis arhitektooniliselt meenutab mercle kippuvat mitmepurjelist hiigellaeva.

Austraalia on mitmeti sarnana Kaliforniale, kuid ilma sealsete äärmusteta. Siin ei tunta veel vastandina Kaliforniale rassivaenu ega noorte radikalismi. Pärast Teise maailmasõja lõppu oli Austraalias 7,5 miljonit elanikku. Nüüd on rahvaarv tõusnud 12,7-le miljonile ja seda võib pidada peamiselt suure sisserändamise teeneks. Eriti palju on viimasel ajal uustulnukaid saabunud Itaaliast ja Jugoslaaviast, kuid ka inglaste vool püsib. Suuremates linnades — Sydneys, Melbourne'is, Adelaide'is ning Perthis on veerand elanikonnast välismaal sündinud. Vööramaised kombed ja maitsed on mõjutanud kohalikke restorane, äärisid, teenindamist, stiili ja arhitektuuri. Austraalias ilmub 70 vöörkeelset ajalehte ja veini läbimüük on Vahemere piirkonnast saabunud immigrantide arvel kasvanud kümne aasta jooksul kolmekordseks. Austraallane ise on suurimaid öllejoojaid kogu maailmas ja kõikjal võib näha suuri öllesaale.

Sisserändajate vool on märkimisväärselt suur — 160.000 möödunud aasta jooksul ja see paneb suure koormuse Austraalia sotsiaalse teenindamise süsteemile.

Vastavalt sellele on valitsus otsustanud sel aastal kärpida sisserändajate arvu 140.000-le ja 100.000 nendest maksavad oma reisikulude katteks ainult 25 dollarit — kõik muu on Austraalia valitsuse poolt.

Sisserändajate kärpimine laseb koolidel ja haiglatel küll pisut kergemalt hingata, kuid võib teisest küljest tekitada tööjõupuuduse ning palkade tõusu — immigrandid moodustavad praegu veerandi Austraalia töötajaskonnast.

Ajutisest kärpimisest hoolimata töötab aga Austraalia jäädavalt kuni käesoleva sajandi lõpuni avatud riigiks välismaalastele või vähemalt valgetele välismaalastele. Möödunud aasta jooksul lasti sisse ainult 3 500 mittevalget (peamiselt hiinlased Vaikse ookeani saartelt ja Kagu-Aasiast) ja 6 000 segaverelist. Viimase viie aasta jooksul on sisse lastud ainult 250 USA neegrit.

Peaaegu kogu ajaloo vältel on Austraalia saanud oma peamise tulu villana lõputute lambakarjade seljast. Nüüd on tähtsamateks rahvamajanduse varakambriteks kaevandused. Majanduslik tõhusus suureneb tagasihoidlikult, kuid järjekindlalt 3 protsendi võrra aastas ja viimase veerandsaja aasta jooksul pole tuntud mingit tööpuudust. Ajalehed on iga päev tulvil tööpakkumise kuulutusi, kuid seejuures nenditakse siiski, et töötute protsent on aasta jooksul tõusnud 0,96-lt 1,2-le. Ameerikas ega Lääne-Euroopas ei pandaks sellist suhet loomulikult üldse tähele. Farmide sissetulekud on pidevalt vähenud, kuid elav kaevandustegevus viimase viie aasta jooksul teeb selle kuhjaga tasa. On leitud suures koguses uraani, vaske, tina, tsinki, niklit, õli ja looduslikku gaasi. Kaugetel põhjaaladel seatakse praegu operatsioonikorda hiiglaslikku bauksiidikaevandust, kuid ekspansiooni tsentrumiks on ikkagi Lääne-Austraalia Kalgoorleis, kus Herbert Hoover omal ajal juhatas ühe kullakaevandust, on suured niklileiud vahepeal väljasurnud asulad nagu võluvitsaga puudutatult uuesti üles äratanud.

Eraldatud Pilbara piirkonnas on nelja aasta jooksul tekkinud kaks uut raudteed, kaks sadamat ja kaks linna, kuhu saabus mujalt elama 20.000 inimest.

Põhjuseks on üks suurimaid rauamaagi avastusi kogu maailmas — arvestuste kohaselt kuni 15 miljardit tonni.

Geoloogid on kaua teadlikud olnud, et Austraalia loodeosas leidub terveid mägesid väärtuslikku maaki, kuid kuni hiljutiseni puudusid tehnilised vahendid selle tootmiseks — peamiselt automatiseeritud tööriistad ja õhujahutus, ilma milleta ei ole kaevurite elu talutav. Praegune hoogne kaevandustegevus on suurel määral Charles Court'i teene, kes tegutses Lääne-Austraalia tööstusliku arengu ministrina 1960.a. kuni käesoleva aastani. Kolme aasta jooksul sooritas ta mitmeid ärireise Jaapanisse, USA-sse, Inglismaale ja mujale, sõlmides tehinguid, millede tulemusena on Pilbarasse investeeritud juba umbes 1 miljard dollarit. Juba ühestainsast mäest loodetakse saada 15 aasta jooksul 300 miljonit tonni rauamaaki, mis läheb peamiselt Jaapani terasetööstustesse.

Tüüpiliseks uueks kaevanduslinnaks on Mount Newman, mille 2 700-liikmeline elanikkond koosneb 43-st erirahvusest.

Kõik majad on varustatud õhujahutusega. Kaevuritele makstakse väga hästi, kuid peaaegu keegi ei püsi kohal kauem kui ühe aasta. Üksindus annab end eriliselt tunda,kuna linnas elab ainult 16 vallalist tüdrukut.

Jaapan vajas 1969.a. 82 miljonit tonni rauamaaki ja Pilbara andis üksinda veerandi sellest kogusest. A. 1975 kasutab Jaapan juba 175 miljonit tonni ja 70 miljonit tonni sellest tuleb Lääne-Austraaliast. Austraalia areng on tulevikus tihedalt seotud Jaapaniga ja juba praegu on Austraalia kaubandus Jaapaniga USA järel ulatuselt teisel kohal. See tekitab mitmesuguseid probleeme — esmajoones rassilisi ning poliitilisi — sest mitte kunagi varem ajaloos ei ole üks suures enamuses Euroopa päritoluga rahvas olnud oma majandusliku heaolu suhtes nii suurel määral sõltuv edasijõudnud Aasia rahvast nagu praegu Austraalia Jaapanist.

Austraalias kostab kritiseerivaid hääli, mis väidavad, et poliitiline juhtkond on vaevalt üle keskpärasuse nivoo ja siin oleks tarvis suuremat energiat ning kujutlusvõimet. Praeguseks peaministriks on 63-aastane William McMahon, kes ühtlasi juhib kaua võimul olnud liberaalide parteid. Uued valimised peavad toimuma enne 1972.a. ja kui liberaalid võidavad, asendatakse McMahon tõenäoliselt mõne tugevama isiksusega. Tõusvaks täheks tööerakonna ridades on 41-aastane Robert Hawke. Praegu on ta 1.750.000 liikmelise ametiühingute liidu president.

Viimasel ajal on Austraalia valitsus hakanud lähenemiskatseid tegema ka Puna-Hiinale ja otsima sõbralikumaid suhteid Moskvaga.

McMahon andis hiljuti N. Liidule loa kaubandusesinduse ja laevakontori asutamiseks Sydneys ja otsustas müüa Kuubale 2.240.000 dollari väärtuses suhkruroo lõikamise masinaid, mis loomulikult USA-le sugugi ei meeldinud.

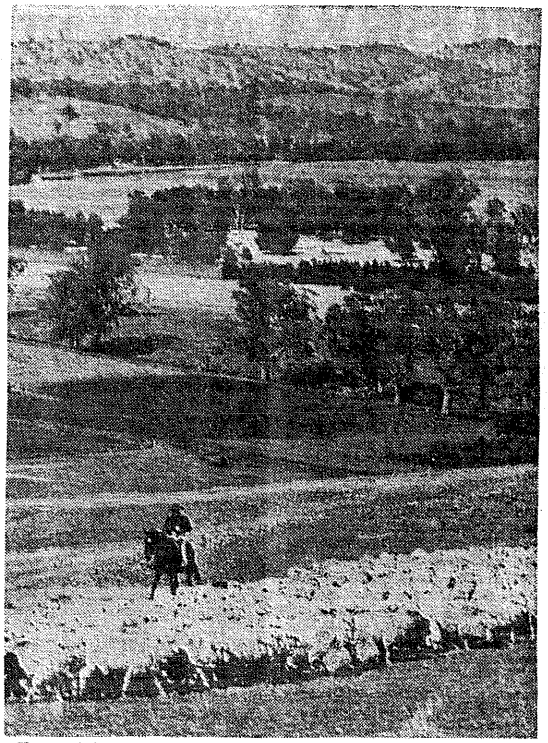
(VE)

*

Austraalia saatkonnast Stockholmist on tulnud emigreeruda soovivatele (eesti) arstidele alljärgnev teade:

"Medical Board of New South Wales" on otsustanud anda tegevusõiguse (eligible to apply to be registered as medical practitioners) arstidele, kellede väljaõpe vastab teaduslikule kraadile "Bachelor of Medicine and Bacheler of Surgery" ning kellede oskus inglise keeles on "küllaldane "for the conduct of a medical practice in that State". Saatkond teatab ka, et nimetatud soodustus eeldab, et väljaõpe on saadud Göteborgi, Lundi, Stockholmi, Umeå ja Uppsala arstiteaduslikes fakultеetides.

Olgu lisatud, et rootsi med.lic. eksam ületab sisuliselt nõuded ülalnimetatud teaduslikele kraadidele.

Kogu ajaloo vältel on Austraalia saanud peamise tulu lambavillast.

Dr. V. Sermat täisprofessor

Torontos York'i ülikoolis õppejõuna töötav dr. Vello Sermat, kes seni kandis assiciate professori tiitlit, on nimetatud alates 1. juulist sama ülikoolis psühholoogia osakonnas täisprofessoriks. Prof. dr. Vello Sermat tegutses hiljuti Ontarios, Talismanis, toimunud inimvahekordade treenimislaboratooriumi juhatajana. Laboratooriumist võttis osa umbes 30 inimest paljudelt kutsealadelt.

Vello Sermat lõpetas paguluse algaastail Sigtuna eesti gümnaasiumi. Kanadasse siirdus ta a. 1969 Göteborgist.

3 eestlast venelaste meeskonnas

NEW YORK (VES) — Uhendriikides viibis kuni 30. maini N. Vene korvpalli esindusmeeskond, sooritades võistlusringreisi, kus vastasteks olid peamiselt ülikoolide korvpallimeeskondade vastu. Selle meeskonna tosinaliikmelises koosseisus on võistlemas kolm eestlast, ja nimelt Priit Tomson, Jaak Salumets ja Aleksei Tammiste. Kõik nad kuuluvad Tallinna "Kalevi" ridadesse, on aga arvatud N. Liidu korvpallimeeskonda oma mänguvõimete tõttu.

Peale nende oli meeskonnas veel üks lätlane, Pauslauskase nimeline mängija. Seega olid võistkonna koosseisust kolmandik baltimaalased, kes peavad sportlastena okupatsiooni tõttu kaitsma N. Liidu lippu.

Vene korvpallurid saabusid Uhendriikidesse 9. mail New Yorgis neil võistlust polnud ega ole ka tulemas. Siit siirdus võistkond Buffalosse, mängis Cincinnatis, Ohois, Amarillos, Texases, nad käisid Kentuckys, Sault Lake Citys, Utah's ja mujal. Võistlusturneel oli neil ette nähtud kaks võistlust USA koondusmeeskonnaga.

Rannarahva laevaehitus pärast sundorjuse lõppu

Eesti rahvana on olnud väga sitke, usin ja hoolas töömes läbi aegade. Viikingite ajal õli ta osav viikingilaevade ehitaja ja meresõitja, kellede sõitudest ja tegevusest kõnelevad paljud ajalookirjutajad oma kroonikutes. Kuid vööra ülemvõimu alla jäädes murti Eesti rannarahva sitke selgroog. Eestlased nii maal kui rannas painutati raskesse sundorjusesse, mis ei võimaldanud iseseisvat tegevust. Seda trotsiti vastupidises suunas.

Tööd tehti vaid ähvardava kubja piitsa varjus. Ei ole ime, kui möisnikud kurtsid: Eestlased on laisad ja hooletud ega tee tööd ilma peksu ähvardusela. Aga kui kaotati sundorjus, teorent asendati raharendiga ja hakkasid koitma vähesed vabadused, haarasid eestlased sellest võimalusest kohe kinni. Algas usin rahvuslik tegevus käsikäes elujärje parandamisega, mida plajud möisnikud kadedusega pidid tõdema.

Rannatalupojad nägid laevanduse loomisega uue ja parema tuleviku loomist. Algas hoogne laevade ehitamine. Mõtmel pool Eesti rannikul pandi uusi laevaandureid paigale, et ehitada oma laeva. Uue laeva ehitamine oli suureks uudiseks ja sellest kõneldi kui suurest sündmusest. Nii teab "Perno Postimees" 5. mail 1871 jutustada oma kirjasaatja kaudu laevaehitusest Häädemeestel, Orajõel ja Heinastes järgmist:

Armas Postimees! Sa oled ikka üks seesugune inimene, kes alati uusi asju teada tahab ja oled usin, kui midagi kuuled, ka sellest teistele kõnelema; seepärast ei või ka mina seda uudist, mida tean, mitte oma teada pidada, muidu kui seda mujalt kuulda saad, mind vahest jälle haugutad, et tähelepanematu olen olnud.

Vaata, ma tean, et sa eesti rahva asjade edasisaamist armastad, ja südamest soovid, et võiks hästi korda minna, mis maale ja rahvale kasuks võib tulla. Et vaata siis, vana paunamees, mis Häädemeeste ranna rahvas ette võtnud ja teinud.

Sa tead ju, et laevad meie maale ja rahvale suurt kasu toovad ja seda on ka meie vennad, kes ergemad ja terasemad, ära tundnud, seepärast võtsid nad nõuks, uusi laevu teha ja on sel talvel neli uut laeva meie juures valmis tehtud, mis nüüd pea saavad vette jooksma; ei ole ka enam nii väikesed, kui need, millega sa meie rahvast puudega oled Pärnu jõe silla ääres näinud; ei mitte! vaid palju suuremad ja rammusemad.

Võin sulle ka nimetada, kes need mehed on, kes neid ehitasid. Esimene on Tavet Martinson, see ehitas kaks, ühe kolme mastiga shoner-laeva (kuunar), laadib 250 säilitust, ja ühe kahemastiga gallais-laeva (kaljas), laadib 70 säilitust. Teine on Kustav Martinson, see ehitas ühe kahe mastiga shoner-laeva, ladib 200 säilitust ja kolmas Jaan Martinson ja Rein Klein kokku ehitanud, laadib 230 säilitust. See on aga Orajõe rannas tehtud ja peab juba meres olema. Nendega olen ma nüüd valmis, aga kannata natuke, ma olen veel midagi kuulnud, aga mitte silmaga näinud ja kuuldud juttu võib vahest ka uskuda ja teistele kõnelda.

Olen kuulnud, et Heinastes sel talvel ka üks suur laev valmis tehtud, mis juba meres peab olema. Ma ei ole ta suurust oma silmaga näinud, seepärast ei või ma sellest ka suuremat jutustada, nilpalju tean aga ometigi, et ta ühe eestlase, A. Veide tahtmise järele ilmale sündinud; sel mehel on neid juba ennergi mõni mere peal ujumas. — Kõige imelikum seal juures on, et neli venda see aasta omad uued laevad mereteele tahavad saata.

Vennad Veided olid agarad laevashitajad Heinastes, ehitades aegade jooksul miittu laeva. Kuulsam nendest neljast vennast on Jüri Veide, kelle laev esimese Eesti laevana ületas Atlandi ookeani sada aastat tagasi.

E. ART

● **Long Islandil New Yorgis ristiti Josephiac ja Reinhold Martini poeg Joseph Andrew.**

MOSKVA uus kampaania vägede vähendamiseks

WASHINGTON (VE) — Ameerika Ühendriikide finantsilised raskused on pannud Ühendriikide senatis liiklevle tugevad jõud, kes nõuavad ameerika sõdurite arvu vähendamist Euroopas 300.000 mehelt 150.000 mehele. Kampaania tugevamaks eestvõitlejaks on mõjuvõimas senaator Mike Mansfield, kes esitas senatile ka vastava ettepaneku, mis ei saanud aga loodetavat enamust ja kukkus hääletamisel läbi. President Nixon, kes on praeguses olukorras kategooriliselt vägede vähendamise vatu Euroopas, jäi seekord senatis võitjaks pooleks, kuid see ei tähenda veel kaugeltki küsimuse mahamatmist, kuna senaator Mansfield lubas selle lähemas tulevikus uuesti esile tõsta.

Ameerika Ühendriikide senaatorite aktsioon vägede ühepoolseks vähendamiseks tundub kaalumatu ja järelmõtlematu etteruttamisena, kuna ei ole selge, mida kavatsevad teha venelased, kelledel on Ida-Euroopas mitukümmnd löögivalmis diviisi.

Sellele juhtisid tähelepanu ka Ühendriikide endine president Lyndon Johnson ja endine välisminister Dean Acheson, kes toetasid tõhusalt president Nixoni seisukohti ning nimetasid senaator Mansfieldi ja tema kaaslaste aktsiooni "ajalooliseks veaks".

Vägede vähendamise aktsiooni pooldavad senaatorid põhjendavad oma aktsiooni osaliselt sellega, et ka N. Liit on valmis oma sõjavägesida Ida-Euroopas vähendama.

Selles väites on tõesugemeid, kuna N. Liidu juhid on viimaste nädalate jooksul pidevalt oma kõnedes alla kriipsutanud, et nad on valmis alustama läbirääkimisi sõjavägede vähendamiseks Ida-Euroopas. Tundub, et

End välisminister Dean Acheson on hoiatajate hulgas

N. Liidu juhtkond on alustanud vägede vähendamiseks isegi suurejoonelist kampaaniat, kuna N. Liidu kommunistliku partei peasekretär Leonid Brezhnev toonitas alles äsja Tiflisis peetud kõnes, et venelased on valmis vägede redutseerimiseks Euroopas läbirääkimisi alustama. Sama küsimuse tõstsid Brezhnev ja N. Liidu peaminister Kossõgin üles praegu N. Liidus külaskäigul viibiva Kanada peaminister Trudeauga nõupidamistel, ilmse lootusega, et Trudeau katsub vahemehena mõjutada ameeriklasi ning tegema eeltöid vägede vähendamise konverentsi kokkukutsumiseks. Moskvas peetakse Trudeaud selle ülesande täitmisel sobivaks meheks, kuna Trudeau võimule tulekul oli Kanada valitsuse üheks suuremaks välispoliitiliseks sammuks Kanada vägede vähendamine Euroopas.

Tundub, et venelased mängivad siin oma mängu teataval määral üle, kuna Trudeau sidemed Ühendriikidega ei ole eriti soojad ning Kanada välisminister Sharp ei ole rahvusvahelise poliitika keerdkäikude arutamisel kaugeltki sellisel tasemel nagu seda oli omaaegne välisminister Lester Pearson.

Praegu ei ole veel selge, mida taotleb N. Liit vägede vähendamise kampaaniaga Euroopas, kuid teatud oletusi on siiski võimalik teha. Tundub, et Moskva katsesarvede väljaajamine sõjavägede redutseerimiseks on tihedalt seotud Euroopa julgeolekukonverentsiga, mida N. Liidu juhtkond on juba pikema aja jooksul taotlenud N. Liidu vallutustele Euroopas ametliku rahvusvahelise pitsati peale panemiseks.

Selle konverentsi korraldamiseks ja organiseerimiseks on Moskva ette lükanud Soome ja Poola, kes on alustanud uut aktsiooni julgeolekukonverentsile eeltööde tegemiseks, taotledes Helsingis diplomaatilisi nõupidamisi läänеriikide osavõtul konverentsi päevakorra ja aja kindlaksmääramiseks. Moskva nähtavasti kalkuleerib, et vägede vähendamise kampaaniaga on tal suuremaid võimalusi ja eeliseid läänеriikide toimilesse lääne pealinnades on seni suhtutud võrdlemisi jahedalt ja äraotavalt, võttes eriti arvesse Berliini küsimuse lahendamiseks toimuvaid läbirääkimisi, mis venelaste järelandmatuse tõttu algfaasist kaugemale pole jõudnud.

Nende olukordade taustal tundub Ühendriikide senaatori Mansfieldi ja tema kaaslaste ühepoolne aktsioon ameerikate äratoomiseks Euroopast N. Liidule trumpkaardide väljajagamisena.

Ühendriikide valitsus eesotsas president Nixoniga ei saa arusaadavatel põhjustel sellise aktsiooniga kaasa minna ja peab ära ootama olukorra selginemist ning venelaste ettepanekute spetsifitseerimist. Arvatavasti selguvad venelaste aktsiooni telgitagused peatselt ja arvestades N. Liidu agressiivse välispoliitikaga võivad need päevakorrale tuua terve rea üllatusi.

Võimlemine lähendas Eestit Kanadale

TORONTO (VE) — Moodne naisvõimlemine — kehakultuur või kunstiline väljendus? SElle küsimuse tõstatas hiljuti Jim Kernaghan Toronto "Star'i" veergudel, intervjueerides Evelyn Koopi ühenduses Kalev-Estienne'i rühmade esinemisega Toronto St. Lawrence Centre'is möödunud reedel ja laupäeval.

See on huvitav teema, mis väärib kindlasti laialdasemat arvamuste avaldamist ja võenäoliselt jõuabki kord selleni arvestades järjest elavnevat huvi selle graatsilise harrastuse vast u kanada ühiskonnas. Seekordne esinemine umbes veerandsaja võimleja osavõtul jättis vastuse eelpooltoodud küsimusele veel lahtiseks, kusjuures üldmuljena võiks nimetada, et see oli programm, kus kehakultuuriline ja kunstiline väljendus leidsid sobiva sünteesi.

Evelyn Koop ja iga teine naisvõimlemise juht leiab end paratamatult küsimuse ees — kus on võimlemise väljenduslikud piirid. Kui kaugele võib minna, et võimlemine ikka jääks võimlemiseks ja oleks välditud hübriidsus mõne muu alaga, Puritaanliku printsiibi kohaselt peaks pearõhk asetuma tehnilise perfektsuse taotlemisel, kuid kas see ei põhjustaks monotoonsust ja staatilisust esinemisel? Kindlasti. Kui aga anda kujutlusvõimele täielikult vaba voli, kas ei teki siis kiusatus kalduda tavatantsu valdkonda?

Selle dilemma möju ilmnes ka Kalev-Estienne'i esinemisel. Mõnes etteastes — näiteks võimlemine kastanjettidega ja "Targa rehealuse" versioon pikkades valgetes kleitides — idanes kriitilise vaataja meeles kuuluvuse kahtlus, mida aga kohe hääbus jõulise aplausi kõrglaines töendina sellest, et laialdasem publik entusiastlikult aktepteerib sellise moodsa naisvõimlemise elastse ning vaba käsitluse. Siin on võibolla kohane võrdlus iluuisutamisega, kus sundharjutused on hinnanguliselt olulise tähtsusega, kuid vabaharjutused koidavad pealtvaatajaid palju rohkem.

Tuua võimlemine oma normaalsest keskkonnast — võimlast — moodsasse teatrisaali ei tähenda loomulikult selle olemuslikku ümberliigitamist, kuid pealtvaatajale oli see kahtlemata väga mugav ja ühtlasi osaliselt põhjuseks, miks nii palju kanadalasi viibis pealtvaatajaskonnas. Peapõhjuseks on kindlasti see, et rohkemal määral kui ükski teine ala on eesti moodne naisvõimlemine mõjustanud Kanada üldsust ja rahvuspropagandana on Evelyn Koop küll suutnud rohkem korda saata kui kõik poliitilise märgukirjade kirjutajad ühtekokku.

Evelyn Koop on pühendanud oma loomingulise elu naisvõimlemisele ja selle kajastused levivad rahvusvahelises ulatuses. Alles aasta tagasi olime tunnistajaks Osakas maailmanäitusel Jaapanis, kus Kalev-Estienne'i nimi kerkis tulikirjas umbes 50.000 inimese vaateekraanile. Ning nüüd nägime kava, mis oli koreograafiliselt uus tuginemiseta endistele loorberitele. Shveitsi gümnastraadal platseerus Kalev-Estienne kümne parima hulka kogu maailmas ja on loomulik, et sellise staatusega ansambel ei lepi ajaleheartiklites enam komplimentidega ilusatest eesti blon diinidest, vaid soovib sügavamat arvustavat käsitelu. Kahjuks ei ole moodsa naisvõimelemise kompetentne arvustajate kaader selle ala levikuga suutnud sammu pidada.

Kalev-Estienne'i esinemised kahel õhtul päässid hästi mõjule. Nii nagu eelmistelgi aastatel oli näidislik pearõhk asetatud arengule astmeliselt pearõhk asetatud arengule astmeliselt algfaasist küpsuseni. Uudsena toimus võimlemine orkestri saatel, milleks ei olnud midagi vähemat kui nimekas Ellis McClintocki ansambel. See läks kahe õhtu peale maksma umbes 2000 dollarit ja ehkki üritus tuli üldkokkuvõttes ehk majanduslikult enam-vähem ots otsaga kokku, on küsitav kas orkestri rakendamine õigustas seda lisakulu. Nii mõnelegi pealtvaatajale jäi mulje, et orkestril oli kohati domineeriv roll olukorras, kus keskset tähelepanu nõuab liikumislik esteetika.

Kalev-Estienne'i naisvõimlejaile on

Evelyn Koop, Kalev-Estienne' i võimlemisrühmade juht

mõnikord ette heidetud rahvusvahelisust, mille suhtes möödunud esinemine kallutas tasakaalu rahvuslikkuse poolele rahvariietes laste asetamisega lava esiservale alguses, rahvusvärvide mänguga võimlejate dressides ja Robert Liini kandlemuusikaga. Muusikalises osas aitas kaasa ka rühma alaline saatja Esko Luksep klaveril ja suurepärane oli Harry Kivilo poolt seatud valgustus. Harjutuste valik oli laiapiiriline, saavutades kulminatsiooni kahepalli võimlemises. Nägime ka harjutust 7 meetri pikkuse lindiga, mis kuulub Kuubas toimuvate maailmameistrivõistluste rutiini.

Publiku reaktsioonilt olid mõlemad esinemisõhtud edukad ja edasisammuks Kalev-Estienne'i arengus. Väga palju leidus pealtvaatajaskonnas kanadalasi ja see oli üheks nendest vähestest eesti üritustest, kus Eesti tõeliselt kohtas Kanadat.

ILMAR KÜLVET

● Ecastlannast koolitüdruk Svea Paabo Washingtonist, Cyntia Warner kooli õpilane, oli üks võitjaid keskkoolide vahelistel võistlustel tutvumisrännakust osavõtmiseks UN-i New Yorgis. Tänavu 19. aastat toimuv noorte küllasõit UN-ile kestab 23. juunist kuni 8. juulini ja sellest võtab osa 1 000 noort.

Dots. Kaude 50-aastane

Juuli algupäevil tähistab dots. Jüri Kaude oma 50. aasta juubelit. Juubilar on üks meie teenekamaid radiologe. Töötades Lundi Ülikoolihaiglas on ta esitanud olulisi töid nii röntgen-tehnilisel kui kliinilise radioloogia alal ja ta tegevus ning kuulsus ei hõlma mitte ainult Rootsit vaid ulatub ka ülemeremaadele.

Peale Hugo Treggheri Gümnaasiumi lõpetamist astus J.K. Tartu Ülikooli arstiteaduskonda aastal 1942.Sõjakeerisest tingituna pidi ta jätkama õpinguid väljaspool kodumaad, Kieli Ülikoolis, mille lõpetas 1948. Töötades algul Rahvusvahelise Põgenikeorganisatsiooni teenistuses, siirdus ta hiljem Rootsi, kus ta alates 1962 töötab Lundi Ülikoolihaiglas ja on seal ka õppejõuks. J.K. on üks neid väheseid arste, kes on jõudnud doktoreeruda kaks korda: esimest korda Kielis 1952 ja siis Lundis 1967. Ta senine teaduslik produktsioon on aukartust äratav, nimelt 75 tööd. Pealeselle on ta korduvalt töötanud külalisprofessorina USA-s ja esinenud kongressidel üle kogu maailma.

Selle mahuka töö kõrval on J.K. mahti saanud osa võtta ka rahvuslikus töös. Nii kuulub ta näit. Eesti Arstide Selts Rootsis Lundi piirkonna esindusse, võtab ka aktiivselt osa Eesti Üliõpilaste Seltsi tegevusest.Jätkugu juubilaril ka edaspidi jõudu ja indu nii teaduslikuks tööks kui rahvuslikkuse viljelemiseks!

J.N.

Dotsent Jüri Kaude

KOITJÄRVE NOORTELE Scoutikaubamaja TALLINNas Eestlaste-sõbralik sõitke GÖTEBORG reisiga 528497

Soome ajakirjandus 200 aastat vana

HELSINGI (EPL) — Soomes algasid möödunud nädala teisipäeval soome ajakirjanduse 200 aasta juubelipidustused. Helsingis avas need liiklusminister Kalervo Haapasalu Aleksanterikatul ja nimetas selle ajakirjanduse tänavaks, mis on avatud üheksa päeva.

Selle aja jooksul on ettevõtete akendele välja pandud eri ajalehed ja jalakäijail on võimalik jälgida ka Soome teadetebüroo teleaparaatide tegevust värskete päevauudiste vastuvõtmisel.

Juubeli peapidustus leidis aset Helsingi ülikooli pidusaalis, kus kõneles peatoimetaja Torsten Steinby, tähendades m.h., et üldine majanduslik edu on soodustanud ka ajakirjanduse toimetamistegevust. Peapidustusel anti välja ka neli tunnustusauhinda. Ajalehtede liidu auhinna sai kunstnik Kari Soumalainen, Ajakirjade liidu auhinna sai kirjanik prof. Ilmari Turja, Ajakirjanike Liidu auhinna Simo-Pekka Nortamo ja Soome-rootsi publitsistühingu auhinna peatoimetaja Birger Thölix.Tunnustusauhinna suuruseks on 3 000 marka. Ajalehtede liidu pidumedali ja -raamatu andis üle liidu juhataja president Urho Kekkosele. Käibele on lastud ka soome ajakirjanduse juubeli postmark, 50-penniline.

● Lidingöl tähistasid hõbepulmi Etienne Gahnbäck ja tema abikaasa Lydia, n-na Kangur.

Willy Brandt soovitab võtta Venet tõsiselt

Lääne-Saksa liidukantsler Brandt soovitab USA-l võtta tõsiselt N. Liidu ettepanekut, mis näeb ette läbirääkimisi vägede vähendamise kohta Euroopas. Brandt teeb oma soovituse ameerika ajakirjale US News and World Report antud intervjuus.

Liidukantsler märgib, et ta olevat täielikult üksmeelne nende poliitikutega Washingtonis ja mujal, kes ei vaatle venelaste pakkumist kui puhtakujulist propagandamanöövrit. Brandt toonitab, et enne kui hakatakse langetama üldiselt taunivaid otsuseid, tuleb lähemalt uurida, mida Moskva õieti taotleb. Brandt andis oma jutuajamise ameerika ajakirjale otse enne oma külaskäiku Washingtoni.

UUENDAGE AEGSASTI

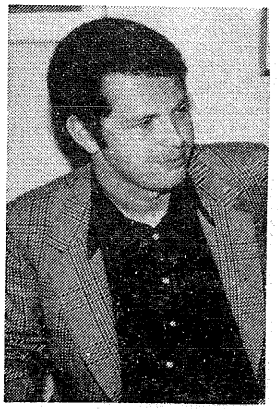
Eesti Päevalehe

tellimist, et lehe saamisel vahet ei tuleks. Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid Rootsis.

Küng: Nimetage ajaleht, kes julgeb taunida vene jatkuvat okupatsiooni?

GÖTEBORG (EPL) — Handelstidningis ilmus 29. mail Andres Küngi artikkel "Baltikum Sovjeti saapakanna all". Ta lähtub "Uusi Suomi" 25. aprilli kirjutisest, mis on "neil päevil saanud sensatsioonilise järelmängu", nagu ta ütleb. — "Ettevalmistused on käigus selleks et Balti küsimust Ühendatud Rahvaste Organisatsioonis päevakorda võtta. Baltikumi tulevik ei ole nii siis mitte otsustatud praeguse okupatsiooniga, vaid seda peaks näit. Euroopa julgeolekukonverentsil käsitatama."

— Need "Uusi Suomi" välisosakonna toimetaja Aski Vuorjoki mõttekäigud olid täiesti vastuvõetamatud suurele vennale idas, nendib Andres Küng, ja nii siis avaldati survet somme valitsusele. Ma saatsin neil päevil kahele juhtivale soome ajalehele artiklid tänase Eesti kohta. Eks näi, kas need ajalehed kasutavad välisminister Leskineni väljenduse järeldusena o matsensuuri või tabavad neid repressaaliad hiljem? Kas hr. Leskinen keelab minu raamatu "Estland — en studie i imperialism" tõlkimise soome keelde? küsib Andres Küng ja tähendab siis edasi:

Andres Küng

— "Uusi Suomi"-afäär on üks viimaseid soome järeleandmiste reas sovjeti huvile Baltikumi-küsimuses.

Soome initsiatiivil (ja rootsi sotsiaaldemokraatliku noorsoliidu SSU heakskiitmisel) lülitati eesti sotsiaaldemokraatliku partei noorsooühing a. 1969 rahvusvahelisest emaorganisatsioonist IUSY välja. Sügisel 1970 kerkis esile ettepanek, jälle soome initsiatiivil, et eesti liberaal-demokraatliku partei noorsooühing tuleb välja lülitada liberaalse noorsoointernatsionaali WFLRY kongressist suvel 1972.

IUSY ja WFLRY on ainult esimene saavutus. Lähemas järjekorras seisavad kindlasti Pen-klubi ja Luterlik Maailmaliit, kuna eksiilorganisatsioonid on ka nendes esindatud. Iseenesest mõista on baltlased Baltikumis hoopis tähtsamad kui baltlased maapaos. Kuid on siiski märkimisväärne — lülitada välja balti eksiilorganisatsioonid rahvusvahelistest organisatsioonidest samal ajal, mil nende kodumaadel on võimatu moodustada liberaal- või sotsiaaldemokraatlikke ühinguid.

— Ja Rootsis? Oleks mainitud asjaolud juhtunud Rootsis, oleks mõni võib-olla mõtelnud Karl Gerhardi kuulsale kupleele "Säärsaapa varjus". Aga tallalakkumist sellisel viisil nagu "Uusi Suomi"-afäär ei esine siin maal? Võibolla mitte, aga mingi osutus sovjeti poolt pole ka seni vajalik, kuni enamik rootsi massmeediast väldib ise Baltikumi olukorra ülestõstmist.

Erand on siiski olemas. A. 1966 saatis Rootsi Raadio kaks reporterit Baltikumi. Nende muljeid anti edasi programmiseerias "Baltikum 1966". Üht programmi nimetati: "Eestis on nüüd parimad ajad". Oma reiside ajal Eestis suvel 1970 kohtasin ääretult vähe neid eestlasi, kes kiitsid heaks sellise programmi pealkirja. Enamiku juures kutsus programmi sisu ja pealkiri sügava pahameele eseil.

See pealkiri polnud midagi muud kui tsitaat nõuk. — eesti peaministri abi Aleksander Ansbergilt, keda paljud ‚kelledega kõnelesin, iseloomustasid kui maareeturit.

— Rootsi Raadio ei ole ainus patustaja selles seoses, ütleb Andres Küng. Et enamik sotsiaaldemokraatlikke ajalehti vaikivad, on seletatav rootsi valitsuse hoiakuga. Erandiks on 66-aastase Fricis Menders'i lugu, kes mõisteti mitmeks aastaks vangi poliitilistel põhjustel. See samm põhjustas, et Rootsi praminister Olof Palme avaldas oma rahulolematust nagu ajaleht Arbetet'ki.

Andres Küng ütleb edasi:

— Nimetage mulle selle rootsi ajalehe nimi, milline tänapäeval julgeb või võtab vaevaks taunida jätkuvat militaarokupatsiooni Baltikumis või avaldada, et rahvaste enesemääramiseõiguse printsiip tuleks viivitamatult kehtestada ka eesti, läti ja leedu rahvaste suhtes. Vähest liberaalne Handelstidningen ja sündikalistlik Arbetaren?

Need ajalehed protesteerisid esimestena võimutsejate ja massmeedia koostöö või järeleandmiste vastu varasema diktatuurrezhiimi ja okupatsiooni puhul teiselpool Läänemerd. Nüüd üteldakse, et situatsioon pole toonasega võrreldav. Tänapäeval ei esine mingit tsensuuri või omatsensuuri rootsi massmeedia poolel, kui on küsimuses suurvõimu huvid — arengu kohta Baltikumis on see seletatav vaid teadmiste puudulikkusega.

— Baltikumi okupeerimine Sovjeti poolt aastal 1940 on vaidlematult hästi tõestatud. Selleks, et rootslasi ei saaks informatsiooni puudulikkuses arengu üle Baltikumis siiüdistada, kirjutasin ma "Estland — en studie i imperialism", koostatud m.h. rohke sovjett-eesti allikmaterjali põhjal.

A. Küng küsib lõpuks:

— Kas võib loota, et üldine opinioon Rootsis, hoolimata halvast süümest, osutab jälle oma sümpaatiat balti rahvaste sajandeid vanale unistusele vabadusest ja iseseisvusest?

Mr

Rootsi ajakirjandus USA-s ja Kanadas

Paar aastat tagasi otsustasid Rootsi Riigipäeva mõlemad Kojad selgitada USA ja Kanada rootsi ajakirjanduse olukorda ja toetamise vajadust ja ulatust. Vastav selgitamisülesanne tehti Rootsi Sisserännuameti (Invandrarverketi) peadirektorile Kjell Öbergile koos tema sekretäri Eva Heckscheriga.

Otsustatud selgitamisreis teostus k.a. märtsis-aprillis. Sellelt saadud tächelepanekuist ja muljeist andis peadirektor Kjell Öberg Rootsi ajalehtede kirjasaatjaile USA-s lühikese ülevaate ühes mõnde omapoolste kommentaaridega. Sellest selgub, et USA-s ja Kanadas on veel järel kokku 9 rootsi ajalehte. Nendest on ainult üks — Svenska Posten (seattle'is) ainus, mis ilmub kog uulatuses rootsikeelsena. Üks ajaleht, Western News, Denveris (Colorados), on juba täielikult üle läinud inglise keelele. Ülejäänud 7 ajalehte ilmuvad rootsi ja inglise keeles; California Veckoblad Los Angeles'es koguni ka norra- ja taanikeelsete tekstidega,s.o. neljas keeles!

Oma tähelepanekuist peadirektor Kjell Öberg vihjab eriti asjaolule, et rootsi ajalehed pööruvad esijoones ja osalt koguni ainuüksi esimese põlve sisserännanute poole ja jätavad täielikult tähele panemata nende järeltulijad. Kjell Öberg märgib seda silmatorkava puudusena, mis põhjustab lehtede paratamatut allakäiku. Ja ta soovitab rootsi ajalehtedele USA-s ja Kanadas sellel alal ümber orienteeruda, mis olevat ka osalt teostumas.

Rootsi Riigipäeva otsuses oli märgitud ka nõue, selgitada abivajadust. Peadirektor Öbergi ette kerkis rida probleeme lühi- ja pikaajaliste lahendamisvõimalustega. Talle sai selgeks, et kiire majanduslik abi võib mõne ajalehe surmavõitlust ainult pikendada, kuid mitte rohkem. Seepärast peab ta tähtsamaks abistamist pikemas perspektiivis ja sellega seoses teostada ajalehtede sisu ja välimuse põhjalik ümberkujundamine,et need oleksid vastuvõetavad ka nende järeltulijaile, kes on USA-s ja Kanadas üles kasvanud.

Majandusliku abi küsimuse arutamisel selgunud, et rootsi ajalehed ei saa majanduslikku abi Rootsi riigilt vastu võtta, sest siis nad on kohustatud vastavates ametiasutustes registreeruma vööra riigi esindajatena. Seda ei soovi ükski rootsi ajaleht USA-s. Sellega langeb rahaline toetamine Rootsi riigi poolt ära. Jääb üle valmne toetus. Sellelt alalt märgib peadirektor Öberg ühte: materjalide saatmine Rootsi informatsioonitalituse poolt New Yorgist või etse Stockholmist.

H. RAJAMAA

Hauakivi Nackas on alles

Expressen teatab, et eestlase Laidi hauakivi Nacka kalmistul, mis kohtuotsusega kalmistuvalitsuse 1 öudel pidi körvaldatama 12. **maiks, on omal kohal, kuigi körvaldamisnõue püsib — korralduse kohaselt pidi kadunu lesk ise korraldama hauakivi äravõtmise, kuid viimane on keeldunud. Ta on hauakivi pärast viis aastat võideinud.**

Expressen jutustab, et reportaazh varem hauakivi körvaldamise otsuse ümber töi kaasa tugeva protestikirjade voolu toimetusele. Paistab, et ametivõimud on omakorda pisut pehmenenud, ütleb ajalehele kadunu tütar pr. Leida Mihkelson. Kalmistuvalitsus ei ole lõplikku otsust teinud ja kalmist ujuhatajale on tehtud ülesandeks kõnelda kadunu omastega, et leida mingit lahendust. Kalmistukamreer on ütelnud, et hauakivi äratõstmine on läänivalitsuse ja politsei asi. Lesk on tagasi lükanud pakkumise, et kivi eemaldatakse ilma kuludeta temale. Lesk soovib, et kivi jääks kohale nii kaua kui tema elab.

Göteborgi kool käis Saksamaal ekskursioonil

GÖTEBORG (EPL) — Göteborgi Eesti Algkooli lõpuklass, 12 õpilast, sooritas suvistepühade ajal ekskursiooni Saksamaale — Lüübekisse ja Hamburgi ning peatus tagasisõidul ka Travemünde. Saksamaa-ekskursioon nimetatud paikkondadessse on juba traditsionaalne — see on toimunud igal kevadel enne kooli lõpetamist.

Ekskursiooni peamiseks eesmärgiks on olnud siiski Lüübek. Mispärast just Lüübek?

Koolijuhataja Eero Tarjus, kes on neid ekskursioone juhtinud, ütleb, et Lüübek on vana hansalinn nagu Tallinngi. Neil on palju ühist. Isegi tänavanimedes. Ka Lüübekis on näiteks Pikk ja Lai tänav. Arhitektooniline sarnasus on samuti silmatorkav. Nönda — väiks ütelda — õpivad lapsed Lüübeki kaudu Tallnina tundma. Vaatlemsime eriti hansakaupmehe maja, kus kaupmees elas oma-ajal ühe katuse all kaubaga.

Lisada võib, et Eero Tarjus on veetnud ise oma maapao aega enne Rootsi siirdumist Lüübekis. Seetõttu on linn talle kõigiti tuttav ja seega ka lastele tutvustamiseks pädevus olemas.

Eero Tarjus, koolijuhataja ja ekskursioonijuht

— Mida tegite ja nägite Hamburgis?

— Hamburgis sooritasime kõigepealt ringsõidu sadamas. Teadupärast on Hamburgi sadam suuruselt teine Euroopas. Esikohal seisab Rotterdami sadam Hollandis. Teadagi nägime ainult osa sadamast, kuigi ringsõit kestis terve tunni. Juba ainuüksi see asjaolu näitab sadama ulatuslikkust. Teiseks oli Hamburgis meie huvikeskuseks Funkturmi torn, kus külastasime 200 m kõrgusel asuvat kohvikut. Peatusime ka kuulsa "Planten und Blomen" aia juures, s.t. et me sisse ei pääsenud. Aed on suletud ümberkorralduste ja -ehituste tõttu. Aga väljaspoolt ulatusime siiski ühtteist nägema.

Edasi kuuleme, et peatumine ja ööbimine leidis aset eestlastele hästituntud "Slutuper-Tanneni" hotelli-restoranis Lüübeki lähistel.

— Seal ‚selles sõbralikus asutuses oleme alati peatunud, ütleb Eero Tarjus. Muu hulgas saime tasuta keeglit mängida, ja eks sõbralikkusest jutusta seegi, et enne ärasõitu lubati lastel endil valmistada võileibu kaasavõtmiseks. Selleks anti rikkalik tolduvara meie kasutusse. Lapsed teenisid ka oma käitumise ja distsipliiniga sooja suhtumise. Saime hotelli personali poolt kiita, et lapsed olid kenad, sõbralikud ja säilitasid ruumides puhtuse.

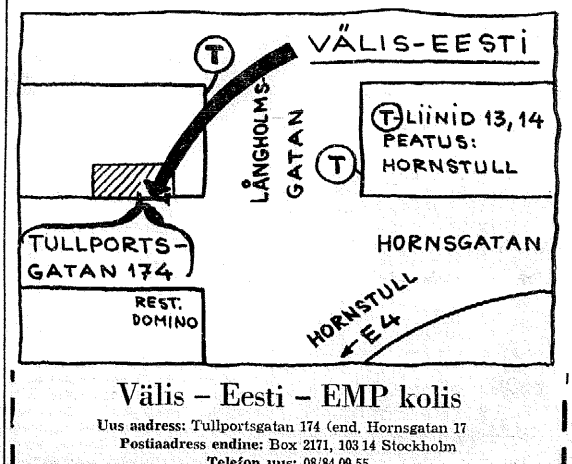
— Saime kaasa teha ka samas "Slutuper-Tannenis" sakslaste neliipühi-peo, mis algas esimese püha hommikul juba kell 8 puhkpilleorkestri kontserdiga. Hiljem tantsiti ja pidutseti laudade ümber, kogu hommikupoolne koosviibimine oli n.ü. perekondlik, millest võtsid osa vanemad nii 10—12-aastaste lastega. Õhtupoolikul pidutsesid noored, alates 18-aastastega. Huvitav oli tähele panna, et polnud ühtki joobnut näha, kuigi pidutsemine oli üsna intensiivne.

— Tagasisõidul, nagu üteldud, tegime põgusa peatuse Travemünndes, kust on Lääne- ja Ida-Saksa tsoonipiir hästi nähtav. Kasutasime ka suplusvõimalust tempereeritud mereveebasseinis, kus vee soojus oli 24 C-kraadi.

Saksamaa-sõit sujus ja kulges seega käigiti hästi ja soovide-kohaselt. Õnnestumist soodustasid omakorda ilusad ilmad.

● **Saaremaalt pärinev meremees Anton Õunapuu, kes sõjapäevil saabus USA-sse ja kes varemalt elas New Yorgis, sõites siit välja mereteedele, elab juba pikemat aega Seattles, Wash., sõites välja sealseist sadamaist. Oma perekonnanime on ta muutnud Apple'iks, kuna Õunapuu olnud ameerikalastele "liiga raske" nimi.**

● **Stockholmis kuulutati abiellujatena maha André Huitric ja Katrin Lauter.**

Välis – Eesti – EMP kolis

Uus aadress: Tullportsgatan 174 (end. Hornsgatan 17
Postiaadress endine: Box 2171, 103 14 Stockholm
Telefon uus: 08/84 09 55

Uude asukohta — **T-peatus Hornstull,** väljapääs Långholmsgatan (Bergsundsomr.) Kuna tänav selles osas on ühesuunaline, siis parkeerimiseks on head võimalused.

Loodame uutes moodsates ja suuremates ruumides eesti raamatuid, grammofoni plaate, eestipäraseid kinkeesemeid ja kunsti veelgi otstarbekamalt vahendada kui seni. Teretulemast!

BALDER JAANI veste:
PÜSILILLED

Tänavu kevadel tegi üks mees oma kandis oma aia väga ilusaks. Ühel päeval sealt mööda minnes ei uskunud ma oma silmi. Teeääred majauksest kuni aiaväravani äkki ubkeid õisi täis. Seisavad värvilistena spaleerides nagu paraadmundris kaardiväelased auvalves. Kõnni nende vahel nagu muistne keiser. See võib sisendada lugupidamist enda vastu. Kui välja lähed, sind saadetakse paraadiga ära. Tuled koju tagasi, võetakse paraadiga vastu. Väga pidulik olemine. Ainult orkester puudub. Võid ise sunga teha trummi moodi tüm-tüm-tüm või siis ajada vilet marsitaktis.

Ma tunnen terake lillendust, aga ei mina osanud nende fantastiliste õite liiki kindlaks määrata. Nagu ühest teisest maailmast toodud, suuremad kui muidu ja õievorm ka vööras. Seda põnevam.

Nüüd ma pihin teile midagi. Mina kippusin selle mehe üle naerma, et paneb kunstlikud lilled maha, see on ju narrus! Peab ikka imelik ilumeel ja maitse olema, et sellise asjaga hakkama saada!

Pärast ma sõitlesin endaga ja nüüd ma ta üle enam ei naera. Tähtis on see, et ta tahtis oma aeda ilusaks teha, oma kodu kaunistada. Mitmel pool võib näha majaesiseid aedu, kus ei kasva midagi, mitte rohututtigi. Aratallatud paljas maa, mida "ilustavad" vaid räpased paberitükid.

Ja mis sellistel püsililledel viga ongi? Mitte midagi ei ole viga. Elavate lilledega võrreldus suur paremus. Neid ei ole vaja kasta. Nendele ei tule söödikuid peale, nii et kahjurite vastu võitlemist ei ole. Mis aga peaasi:nad ei õitse ära! Suve läbi ikka ühesugused. Tuleb sügis, ei nad siis karda külmanäpistust. Ma olen sellised väga praktilisi lilli ka mujal paaris kohas näinud. Talvel on neid tore vaadata. Lumi maas, aga akna all ilutsevad edasi roosad ja sinised õied. Linnunukeste pisike pea ei suuda sugugi mõista, mis asi see siis on: Kas on talv või ei ole? Kas lumi on tulnud suvel maha?

Nali naljaks, tal võis selliste püsililledega "istutamiseks" väga kaaluv põhjus olla, mida meie ei tea. Ehk kavatseb suvel paariks nädalaks või koguni terveks kuuks ära sõita, puhkusele, sugulastele külla.

Kes sel ajal kodus lillede eest hoolitseb?

Teil ei ole aimu, kui hirmus palju on neid inimesi, kes oma lillede pärast ei saa kuhugi sõita, kuigi nad nii väga tahaksid reisida. Peavad puhkuse veetma kodus, sest lilled on aheldanud neid selle külge kinni. Või ütlema nii: nad on südamega oma lillede küljes kinni. Ma tean seda väga hästi omast käest. Mul aeda ei ole, aga toas ja palkonil leidub lilli. Sõidad paariks nädalaks ära, siis on nad omadega läbi. Surevad jannu.

Mitte igaühel ei ole nii ustavat tuttavat või sõpra, et usaldad tema oma palvega tülitada. Usaldad ta kätte oma korterivõtme. Ole hea mees, käi neid vaatamas ja kasta neid. Igaüks seda ülesannet endale ei taha ka võtta. Mul oli hea sõber, palusin teda. Ütles, et palu kasvõi põlvili maas, mina su korterivõtit endä kätte ei võta. Võta ikka, käi paar korda nädalas kastmas, ega sa kaugel ela. Teen küll sulle veidi tüli, aga sõbra poolest võiksid mind siiski aidata.

Ei, ta ei tulnud mulle vastu, mu palvele. Ütles: Aga mis siis, kui su ära olles varas käib valevõtmega sees ja viib sinult jumal teab mida ära? Tahestahtmata võib sulle siis loll mõte pähe hiilida, et mina tegin seda, sest võti oli minu käes. Tänan väga! Ei miski hinna eest!

Jätsin siis lilled saatuse hooleks. Lootsin, et tuleb vihma ja just niisuguse tuulega, mis kannab märjukese mu palkoni katuse alla lilledele. Paar potti panin palisse, vette. Puhkusel olles muudkui närvitsesin ja uurisin ilmateadet, et kuidas on lood vihma sahtes mu kodukandis.

Et olnud hea puhkus.

Tagasitulek oli veelgi hullem. Kui varas käib su äraolekul su korteris ja pöörab kõik segi, siis seda pilti ei ole hea vaadata. Ma räägin seda oma kogemustest. Kurvemat pilti pakkus mu palkon. Mu lilled olid ära kuivanud. Hukkunud olid ka need, mis istusid vannis. Liigvesi oli nad hävitanud.

Aga kui sul on kunstlikud lilled, siis võid isegi välismaale sõita ja sinna mitmeks kuuks jäädagi, ilma et süda tarvitseks kodulillede pärast muretseda ja valutada. Kindel teadmine, et nendega ei juhtu midagi. Ja see teadmine on selle poolest hea, et see sind ei peta. Tuled tagasi, siis ei avane su silmale üks inetu hävitustöö, mis sinu äraolekul su aias on tehtud. Ei, nad võtavad sind vastu ikka endistena, ei ole sugugi muutunud. Astud aiaväravast sisse ja sammud koduukse poole nagu kaardiväelasje spaleeridè vahel. Oled ehk pikast reisist veidi väsinud, aga lased siiski vilet. Pidulik vastuvõtt.

Ei, ma ei naera selle mehe üle sellepärast, et ta pani oma aeda niisuguseid püsililli. Targasti tegi.

BALDER JAAN

Punapropaganda Austraalia ülikoolis

ADELAIDE (EPL) — Nagu mujal maailmas nii on ka Austraalia ülikoolid viimasel ajal kujunemas äärmuslike vasakpoolsete poliitiliste mõjude keskusteks, kus radikaalselt häälestatud professorite kaudu levib kasvava noorsoo seas kommunistlik ja anarhistlik ideoloogia.

Esikohale selles on kogu Austraalias viimastel aastatel kerkinud Adelaide'is asub uus Flinders University, kus üliradikaalset meelsust kehastab filosoofia professor Brian Medlin. Ta tõmbas endale avalikkuse tähelepanu juba mõned aastad tagasi, kus ta asus aktiivselt juhtima Viet Congi ja Põhja-Vietnami huvide kohaseid aktsioone ja esines teravate valitsusvastaste sõnavõttudega.

Tema suurimaks "saavutuseks" oli möödunud aastal Viet Congile poolehoidu avaldava rongkäigu organiseerimine, juhitud selliselt, et see provotseeris kokkupõrke politseiga suurima liikluse ajal kesklinnas. Politseil tuli tarvitada jõudu demonstrantide laialiajamiseks, et taas liiklust okupeeritud risttänaval avada. Seejuures areteeriti mitusada demonstranti, nende seas ka prof. Medlin, kellele määrati tagasihoidlik rahatrahv, mille maksmisest ta aga loobus. Ta eelistas vanglasse minemist, kus tal korra kohaselt pikad juuksed, Taras Bulba vurrud ja lopsakas habe maha aeti.

Vanglas talle siiski ei meeldinud ja asi lahenes sellega, et "tundmatud isikud" tasusid tema eest rahatrahvi ja ta pääses sealt enne karistusaja möödumist. Juuksed ja habeme laskis ta jälle pikaks kasvada ning asus endise innuga oma radikaalset tegevust jätkama.

Tema esimeseks sammuks oli avalik teadaanne, et hakkab järgmisel õppeaastal oma filosoofiakursusel õpetama marksismi-leninismi ja arutlema USA ning Austraalia sekkumist Vietnami sõjas, kuna "sekkumise kui negatiivsé nähtuse argumendid vajavad selgitamist".

Seda lubadust on ta ka pidanud. Uus akadeemilise õppeaasta puhul väljaantud filosoofia teaduskonna kavas figureerivad rakendusfilosoofia, marksism-leninism I ja II, Vietnam, imperialism ja inimloomus.Seega muutub tema õppetool kommunistliku propaganda vahendiks. Imelikul kombel on sellele ebatervele nähtusele pööratud vähest tähelepanu, sest austraalia avalikkuse üldiseks seisukohaks on, et ülikoolid on autonoomsed ja kellelgi pole seetõttu õigust ka prof. B. Medlini kursusesse sekkuda.

Kuid asja võtsid siiski käsile eesti, läti, leedu, poola, ungari ja ukraina keskorganisatsioonid Austraalias.

Koostati ühiselt vastav protestikiri ja saadeti see Austraalia föderaalvalitsuse peaministrile W. McMahon'ile ja Lõuna-Austraalia osariigi peaministrile D. Dunstan'ile. Eesti Seltside Liidu poolt Austraalias kirjutas protestikirjale alla M. Hennoste.

Protestikirjas ütlevad allakirjutajad m.h.: "Prof. Medlin on avalikult tunnistanud, et ta on veendunud "revolutsiooniline sotsialist", ja ei ole saladuseks, et neli või siis tema akadeemilise personaali liikmeist omavad samasuguseid vaateid. Pole kahtlust väites, et tegemist on ainult akadeemilise õpetusega ja et ükski üliõpilane ei ole sunnitud omaks võtma esitatud vaateid. See võiks nii olla juhtumil, kui seda õpetust teostaksid erapooletud akadeemilised jõud. Kuid me ei saa aru, mis ühist on filosoofia üldkehtival õpetusel nende poliitiliste ideoloogiatega, millede sihiks on demokraatliku ühiskonna ja meie eluviisi hävitamine. On vaevalt usutav, et see kursus ei kujune prof. Medlini ja tema personaali käes vastuvõtlike noorte indoktrineerimiseks ja et akadeemilist vabadust ei kasutata revolutsiooni arendamiseks ja akadeemilise ja igasuguse muu vabaduse hävitamiseks. Demokraatlikus ühiskonnas ei saa vastu vaielda, kui taoline tegevus oleks finantseeritud eraviisiliselt, kuid mõjub väga häirivalt, kui see toimub maksumaksjate kulul.

Kuigi meie täiel määral mõistame, et ülikoolid on autonoomsed asutused ja on seega õigustatud ise teostama ülikooli valitsuse poolt heaksKiidetud kursusi, me juhime siiski tähelepanu sellele, et need kursused on finantseeritud föderaalse valitsuse ja osariikide valitsuste rahadega.Austraalia kodanikena oleme õigustatud väljendama oma muret ja protesteerima selle vastu, et valitsuse rahasid kasutatakse selleks otstarbeks."

Föderaalse peaministri poolt ei ole seni veel vastust saabunud, kuid osariigi peaministrilt tuli vastus, milles üteldakse, et "akadeemilise väärikuse kaitse on vastava ülikooli nõukogu ülesandeks ja selleks, et kindlustada kõrvalmõjude eest". Osariigi peaminister kinnitab ühtlasi oma tugevat isiklikku arvamist, et professor Medlini poolt kavandatud kursused on täiesti sobimatud filosoofia kursuse raames, kuid ta lisab, et tal ei ole võimu ega mõju selles asjas. "Ma ei hakkakski otsima võimalusi võimu rakendamiseks ka siis, kui mul see võim oleks," ütleb ta, "sest peaksin sobimatuks sekkuda kursustesse, nii vastuvõtmatu kui nende sisu olekski. Ma usun, et meie demokraatliku korra säilitamise seisukohalt on koguni tähtis, et inimesed võiksid avaldada ideid, mis on vastukäivad üldiselt maksvaile ideedele samas ühiskonnas. Demokraatia ei ole sel viisil mitte kahjustatud, vaid on isegi tugevdatud."

Lõuna-Austraalia ajakirjandus pühendas nii protestikirjale kui ka osariigi peaministri vastusele võrdlemisi suurt tähelepanu.

Peaministri vastusega ei jäänud prof. Medlin sugugi rahule. Ta esines ajakirjanike ees terava vastuväitega, kas kõneall olevad kursused on sobimatud või mitte.

Prof. Medlin on korduvalt käitunud viisil, mis võiks põhjustada tema kõrvaldamist ülikooli õppejõu kohalt, kuid seda peetakse arvatavasti ebasoovitavaks tema suure mõju tõttu õppiva noorsoo ja radikaalsete õppejõudude ses, kellede poolt oleks karta ägedat reaktsiooni juhtumil, kui nende mõttekaaslane ja "prohvet" tuleks ametist tagandamisele.

L.T.

Moskva müüs USA-le unemasina

Kuni Hrustshovi kukutamiseni tembeldati patendiõigus Nõukogude Liidus kapitalismi igandiks, ja kõik venelaste leiutised riiklikuks saladuseks. Alles pärast Hrustshovi kukutamist õnnestus USA tööstur Leon C. Hirschil (New York) Nõukogude Liidult litsentsi ostmine ühe kirurgilise aparaadi ehitamiseks USA-s. Nüüd on see juba üsna igapäevane nähe, et ka Moskva turustab oma leiutisi ja et litsentside müük on ka Nõukogude Liidule erakordselt tulus äri.

Juba 1966. aastal püstitas "peaminister" Aleksei Kossõgin nõude, et "meie peame saavtuama ka oma litsentsidele maailmaturul kindla koha". Et selle "kindla kohani" jõuda, avas Moskva patendiamet Lizensintorg New Yorgis kontakt-büroo nime all Amtorg Trading Corporation. Selle kontakt-büroo juhatajaks on venelane Juri Kremnev. Iga kuu saadab see USA firmadele oma bülletääni, milles kirjeldatakse ja ülistatakse nõukogude leiutisi.

Moskva poolt pakutavate litsentside hulgas domineerivad metallide tootmise ja töötlemise leiutised. Nendest huvituvad peamiselt USA teraasekontsernid, kes ostavad peamiselt keevitustehnika-alaseid vene leiutisi. Oma enamikus pärinevad need Kiievis töötavalt Paton Instituudilt, kus sellel alal töötab ligikaudu 3000 eriteadlast.

USA tööstur ostavad litsentse ka mõningate nõukogude masinate ning aparaatide tootmiseks. Näiteks ostis USA firma Terraspace Ins. litsentsi ühe kõrgrõhu tüüsi tootmiseks. Viimane moodustab n.n. vesikahuri peaosa. Vesikahurit kasutatakse peamiselt terase lõikamiseks ja kaljudesse (tunnelite ehitamisel) aukude puurimiseks.

Ühe omapärasema vene leiutisena esineb ka unemasin, mille tootmiseks ostis litsentsi Texases töötav firma Tri-Tonics Laboratory Inc. Nõukogude Liidu kontakt-büroo bülletäänis näidatakse, et see unemasin "programmib inimese aju imepärasel viisil une seisundisse". Selle litsentsi ostmist soovitasid umbes 100 USA arsti. Aparaat, mis maksab 550 dollarit, leiab kastuamist haigemajades...

Et oma litsentsi-ärile kindlustada ka õiguslik kaitse, ühines Nõukogude Liit 1965. aastal selle Pariisi kokkuleppega, mis kindlustab kaitse leiutistele ja tööndus-omandile. Aastal 196 9registreeris Nõukogude Liit Ameerikas patendiametis 159 uut nõukogude leiutist, millede kasutamiseks ta müüb oma litsentse USA firmadele.

METSAKODU UUDISMAA
POSTIARVE 694771 FALKÖPING
VABAÕHUPIIRKOND EESTI SKAUTLIKELE NOORTELE

A. Willmann teatristuudio lavastajaks

Asta Willman

TORONTO (ME) — Naiskirjanik, teatriala magister ja Connecticutis Hartfordi Konservatooriumi draamaklassi õppejõude Asta Willmann Linnolt kutsuti Hartfordi lähedal tegutseva "The New Britain Repertory 'co." teatri draamakunsti stuudio juhiks. Stuudio annab pidevalt ljihietendusi. A. Willmanni on palutud olla ka kompanii põhiteatri juures lavastajaks. Kuuldavasti kavatseb ta seal järgmisel hooajal tuua lavale Albee näidendi "The Delicate Balance".

Eestlased "karavanil"

TORONTO (EPL) — Kümmekond eesti organisatsiooni Torontost ja mujalt võtavad tänavu osa juunikuul Torontos toimuvast rahvusvahelisest karavanist. Nagu karavani eesti osakonna juhataja Kaiju Jõgi ja koordinator I. Uukivi meie lehe esindale antud jutuajamisel märkisid, kujuneb eestlaste rahvus.propagandaline esinemine eelmiste aastatega võrreldes mitmeti laiahaardelisemaks ja mitmekülgsemaks.

Toronto Eesti Majas, mis rahvusvahelise karavani ajal kannab "Tallinna paviljoni" nime, esinevad nädalapäevade kestel Toronto Eesti Meeskoor, Noortekoor "Leelo", Hamiltoni rahvatantsijad, Toronto rahvatantsijad ,Kalevi Estienne ja A. Tiiduse naisvõimlejad ning Andres Raudsepa noorte laulauansambel, kandlemängija Robert Liin ja noor akordeonimängija Roy Madalvee Sudburyst. Kogu karavani ajal on Eesti Maja suures saalis avatud Aksel Tamme kunstinäitus ning kohvikus on pidev ettekannete osa laulus ja muusikas noortelt.

Nüüd on lõplikult kindlaks määratud ka eesti iluduskuninganna valimine. See toimub 26. juunil. "Miss Estonia" valimistest võivad osa võtta USA ja Kanada eesti kaunitarid 17—25 aastani. Registreerimine iludusvõistluseks lõpeb 10. juunil. Juba praeguseni on mitmed noored näitsikud end registreerinud võistlusest osavõtuks, kuskuures sedapuhku saab "Miss Eestonia" 200 dollarlise auhinna.

TEISED LEHED

Eesti Hääles (London, 25. mail avaldab O. Kerson mõtteid selle üle, kuidas võiks lahendada meie diplomaatilise esindaja küsimust Londonis pärast saatkonnanõunik Sarepera surma ja kes on diplomaatilist staatust omavad isikud.

— Saatkonna nõuniku E. Sarepera surma läbi, kes oli viimaseks diplomaatilist staatust omavaks isikuks saatkonnas, on tekkinud erakorraline, hädaohtlik seisukord. Selle tõsiasja ees meie ei tohi sulgeda silmi. Ei toh iunustada, et meie vaenlased on oodanud nüüd aset leidnud kurba sündmust ja nad ei jäta kasutamata tekkinud olukorda, võimalik,et nad praeguse Briti konservatiivse valitsuse juures ei leia poolehoidu oma nõudmistele.

Sündmusega ühenduses on käinud Londonis Eesti Vabariigi peakonsul saadiku ülesannetes, Ernst Jaakson, ja astunud samme meie olukorra asjus Välisministeeriumis. Meie ei tea, milles need sammud seisid. Kuid me tahaksime neid teada. Meile paistab, et peakonsul võinuks konsulteerida ettevõetud aktsioonis ka Inglismaa Eestlaste Ühingu esimeest. Nõupidamised võinuks jääda avaldamata,kui see asja huvides tarvilik. Meie oleksime mainitud kontakti korral olnud veendunud, et kõik võimalik on tehtud küsimuses, mis huvitab kõiki vabas maailmas asuvaid eestlasi.

Normaalsetel aegadel oleks sarnase küsimuse lahendamine kuulunud Vabariigi valitsusele, või selle esindajaile kohapeal. Meie aga elame ebanormaalsetes oludes ja selle tõttu oleks vox populi esindatud meie keskorganisatsioonide kaudu, olnud otstarbekohane. See soov paistab vahest revolutsioonilisena, kuid antud juhul õigustatud. On ju meil vabas maailmas ainult üks saatkond, mille edaspidine saatus on südamel kogu eestlaskonnal, kaasa arvatud ka kodumaal asuval.

Kuuldavasti on peakonsul Välisministeeriumis käies taotlenud Saatkonna kantselei ülemale Saatkonna juhi õigusi. Kui kõrgelt meie ka ei hinda lugupeetud kantseleiülema tegevust, teda ei saa määrata saatkonna juhiks, kuna tal puudub selleks vajalik diplomaatiline staatus. Teatavasti koosnevad saatkonnad kantseleiametnikest ja diplomaatidest; need kategooriad on kaks omaette maailma, millest ei pääse teise. See range jaotus algab juba kogu maailma välisministeeriumites, millede koosseisus kantselei- või bürooametnikud ja diplomaatilise staatusega isikud. Olen õppinud välisteenistuse struktuuri tundma selle alusteni, olles Eesti saatkonnas Moskvas kaubandusatashee 1922-26 ja omades diplomaatilise staatuse.

Kujutlen seisukorrast väljapääseu ette järgmiselt: "D. Telegraphi" 10. mai s.a. artiklis pealkirjaga "Eksiilid kardavad diplomaatilise staatuse kaotust", oli järgmine lõige: "Paguiased kardavad, et Briti valitsus ei taha seda staatust edasi anda kellegile,kes ei olnud akredideeritud diplomaat riigi haaramisel".

Siit võiks järeldada, et kui leiduks saatkonnas veel üks diplomaatilist staatust omav isik, poleks nähtavasti probleemi. Niisugune isik nagu oleks olemas, nimelt dr. Villibald Raud, omaaegne saatkonna kaubandusnõunik. Otsustav on D. Telegraphi järgi, kas dr. Raud oli veel akredideeritud diplomaadina Eesti inkoporeerimise momendil N. Vene riigi võimu ülevõtmisel juulis 1940.a. (Sellele küsimusele peaks vastama V.R. või Saatkonnas leiduvad arhiivid). Kui vastus on positiivne, siis vahest nõustuks Välisministeerium tunnustamast dr. Rauda chargé d' Affaires, vaatamata asjaolule, et dr. Raud on malikuks osutub, võiks dr. Raud, kes malikuks soutub, võiks dr. Raud, kes ei soovi lahkuda Madridist kus ta on ametis, resideerida seal ja Londoni saatkonda asuks juhtima keegi vabas maailmas viibivatest diplomaatidest. Näiteks Kirotar, viimane protokolli ülem Warssavis, või Koern, endine chargé d' Affaires Taanis, või dr. Massakas, kes oli Eesti saatkonna sekretäriks Berliinis kuni selle ülevõtmiseni enamlaste poolt juulis 1940, või A. Linkhorst, kes on praegu New Yorgis konsul. Kõik neli on kogemustega diplomaadid.

Peakonsul, konsulteerides Ülemaailmset Eesti Kesknõukogu, määraks ühe nimetatuist (muidugi selle nõusoleku!) Londoni saatkonna juhiks. Sugereeritud mooduse viimane osa oleks eestlaste omavaheline asi, poleks tarvis hankida nõusolekut Välisministeeriumilt.

Dr. V .Raud oleks ametlik kuid tasuta chargé d' Affaires, asukohaga Madridis. Tegelik saatkonna juht Londonis saaks sama tasu nagu tema eelkäijad.

Muidugi on meie asi keeruline ja raske. Meie ootame siiski et sinimust-valge ka edaspidi uhkelt lehviks saatkonna hoonel.

Mul on olnud saadik A. Tormaga juttu saatkonna saatuse teemal. Ka tema, erakorraliselt viiunud ja andekas diplomaat, ei teadnud ütelda,mis saab saatkonnast, kui variseb manalasse viimne diplomaatilist staatust omav isik.

Meie palume hr. peakonsulit, konsulteerides Ülemaailmset Eesti Kesknõukogu, teha kõike võimalikku,mis probleemi lahendamisele kaasa aitaks.

Stockholmi Eesti Algkooli lõpetajad ja õpetajad kevadel 1971. I rida vasakult: õppejõud Anne-Mari Horm-Asker, Arne Broberg, Leida Laan, Leini Mälk, Henno Kirikmäe, Udo Juuno, Astrid Sirotkin (ajaajaja), end. õpetaja Maria Susi ja Harri Küsk. II rida: õpilased Laila Sibul, Rein Ausmaa, Katrin Vallas, Peeter Paljak, Marja Mänd, Rein Tohver, Marita Vaheman, Madli Teets. III rida: õpilased Allan Salmijak, Ebba-Liis Tamm, Peeter Rose, Merike Raudsepp, Alo Holm, Enel Koolmeister, Rein Piir. (EPL-foto R. Tippo).

Austraaliast lennukiga E. Päevadele

Austraalia Eesti Seltside Liit teatas neil päevil Ülemaailmsete Eesti Päevade Peakomiteele, et Sydney Eesti Selts organiseerib sealt lennu ülemaailmsele suurkokkutulekule Torontos 1972.

Austraalia Eesti Seltside Liit ei saa seda ise teha, sest neil on korraldada kohapealsed Austraalia Eesti Päevad kuus kuud hiljem sama aasta detsembris.

Kirjas, millele on alla kirjutanud esimees A. Perendi ja peasekretäri k.t. X. Puusepp, märgitakse ka, et Sydney Eesti Seltsi rahvatantsurühm kaalub osalises koosseisus Torontosse sõitu. Kuna noortejuhtide koosolekul aprillis sooviti näha Ü.E.P. kavas noortejuhtide koosolekut, siis nähtub, et Austraaliast tulejate hulgas on ka noori ja noorte juhte. Austraalia Eesti Seltside Liidu kirjas ei märgitud sportlasi, kes omal ajal tundsid suurt huvi Ülemaailmsete Eesti Päevade vastu.

Kirj. Liidu uued liikmed

Välismaine Eesti Kirjanike Liit pidas möödunud laupäeval, 5. juunil Stockholmis oma aasta-koosoleku, kus võeti vastu rida kirjanikke liidu liikmeks.

Nii said VEK Liidu liikmeks Keete Ainver, Liidia Tuulse ja Enn Nõu — kõik Rootsist. Einar Sanden Inglismaalt, Magda Pihla, Arvi Kork ja Ilmar Külvet — kõik Kanadast ja Aleksis Rannit USA-st.

Nimetatud kirjanike vastuvõtt liikmeks toimus ühenduses Välismaise Eesti Kirjanike Liidu 25-nda juubeliaastaga.

Eesti Päevade pidustuste ajatabel hakkab selguma

Ülemaailmsete Eesti Päevade Peakomitee pidas Torontos 31. mail üldoleku, kus peamiseks arutlusaineks oli 1972.a. rahvuslike suurpidustuste ürituste ajatabeli koostamine. Üldiselt jäädi juhatuse ja Peakomitee poolt varemkavandatud ürituste skeemi juurde, tehes selles vaid mõningaid muudatusi ning täiendusi. Peaürituste päevaks on laupäev, 15. juuli, millal toimub kogu tegelaskonna rongkäik läbi südalinna raekoja ette esinemistega Näitusväljaku Grandstandil. Vaidluse all olnud rahvapeo aeg määrati endiselt neljapäeva, 13. juuli õhtuks, nagu juba varem oli otsustatud.

Informatsiooni Peakomitee juhatuse tegevusest esitas esimees R.Kreem. Organisatsiooni osas on täiendavalt moodustatud kontserditoimkond, mille juhatajaks kinnitati Stella Kerson. Pensionäride esindajaks Peakomitees kinnitati Elfriede Loosberg.

Teistes maades on hiljuti loodud Eesti Päevade Komiteed Ühendriikides ja Saksamaal. Ühendriikides on komitee esimeheks V. Siirak on täidetud on ka toimkondade esimeeste kohad peale sõjameeste toimkonna. Seal on Eesti Päevade Komitee esimeheks Keskkomitee esimees J.Västrik ja Inglismaal komitees A. Ojasson. Austraalia ei moodusta E.P. komiteed, kuid ühislennu Torontosse korraldab Sydney Eesti Selts.

On ilmunud Ülemaailmseid Eesti Päevi tutvustav üleskutseline voldik, mida levitatakse üle maailma. Voldik on kujundatud moodsas tehnikas ja tutvustab heas trükitehnikas värvilistes piltides Torontot ja Kanadat. Voldik on juba lennuteel saadetud Rootsi ja saadetakse teistesse ülemeremaadesse ka lennuteel.

Peakomitee arutas üksikasjalikult Eesti Päevade pidustuste ja ürituste ajatabelit, mille kohta esimees R. Kreem andis sissejuhatavaid seletusi. Üritused algavad laupäeval, 8. juulil kunstinäituse avamisega Tartu College'is ja Eesti Majas on avatud ülevaatenäitus. Pühapäeval, 9. juulil on hommikupoole jumalateenistused ja õhtupoolik vaba.

Nädala jooksul toimvate ürituste osas tuleb varem kavandatule lisaks kontserditoimkonna poolt korraldatav solistide kontsert St. Lawrence Centre'i kontsertsaalis ja esmaspäeval kirjandusõhtu, kuhu väliskülalisena oodatakse mõnda silmapaistvat kirjanikku. Solistide kontsert toimuks õhtul ning nädala jooksul korraldatakse pooletunnised kontserdid noortele ja erikontsert ülikooliellistele noortele. Noortele erikontsertide korraldamist pooldati ja Stella Kersonit paluti nende korraldamiseks eeltöid jätkata. Kesknädalal, 12.juulil peetakse laskevõistlused ja õhtul toimub söduriõhtu. Kesknädala õhtul on ette nähtud ka spordirahva ning naisvõimlejate omavaheline kokkutulek. Noored korraldavad ühel päeval ühise väljasõidu Ontario järvel.

Peaürituste osas arutati uuesti rahvapeo aega. Rahvapeo toimkonna esimees A. Sepa märkis, et peo korraldajaiks ettenähtud organisatsioonide esindajate nõupidamisel on leitud, et neljapäeva õhtul on väga raske suurt rahvapidu korraldada,ja tõstis küsimuse, kas rahvapidu üldse ära jätta. Koosolekul sooviti siiski rahvapeo korraldamist, ja kuna rahvatantsu ja võimlemise osas on juba kujundatud valguspeo kavad, otsustati rahvapidu pidada ikkagi neljapäeval ning peotoimkonnale lubati organisatsioonide poolt tehnilist kaasabi.

Reedel, 14. juulil on rahvuskongress ja õhtul teater, mis on teatritoimkonna poolt Riina Reiniku juhatusel kavandatud vabaõhuetenduseena. Teise variendina võiks toimuda teatriõhtu O'Keefes'i teatris. Mõlemad võimalused on praegu selgitamimisel.

Peapidustused laupäeval, 15. juulil algaksid kava järgi kogu tegelaskonna osavõtul suurema rongkäiguga läbi südalinna raekoja ette, kus toimub pidulik avamine. Rongkäik avaliku piduliku avamisega silmapaistvate kanada külaliste osavõtul oleks Eesti Päevadel suurimaks eestlaskonna avalikuks demonstratsiooniks.

Raekoja eest siirdutakse laulupeole. Kuid laulupeo asukoha küsimus on veel lahtine. Laulupidu peetakse kas Näituseväljaku Grandstandi staadionil või suures Colliseumi ruumis. Õhtune valguspidu toimub Grandstandil.

Lõpuüritusena Torontos oli kõne all pühapäeva, 16. juuli hommikul ühes suuremas kirikus lahkumisjumalateenistus Eesti Päevadest osavõtjate õnnistamisega ja lippudele naelte löömisega.

Majandustoimkonna juhataja A. Truuvert käsitles Eesti Päevade majanduslikke küsimusi. Juhatus esitas peaürituste — teater, laulupidu, valguspidu — hindadena 3, 3:50 ja 4 dollarit, pääsmed näitustele 1 dollar, koondatud pääsmena aga pass hinnaga 10 dollarit. Tegelaskonna jaoks peeti vajalikuks tegelaspassi väljaandmist soodustatud hinnaga. Pääsmete hinnad määratakse lõplikult kindlaks, kui on selgunud mitmed üritustega seotud kulud.

Liikumist läbi raudeesriide

Okupeeritud kodumaa propaganda teateil viibis Stockholmis öe juures Salme Vaidu, Torontos öe juures Liisbet Jürna, Ameerikas öe juures Emilia Papkevitsh, Lääne-Saksamaal venna juures Leonora Nurk ja Ida-Saksamaal öe juures Artur Pinnak.

Alatiseks sõitis Austraaliasse poja juurde elama Minna Piel.

Tshehhoslovakkiast sõitsid Tallinna Alma Tammele külla tuttavad, Austraaliast Karl Lehtmetsale öde, Bulgaariast Arvo Siidrale tuttav, Belgiast August Pärnkvistile vend abikaasaga, Rumeeniast Boris Metsjärvele öde abikaasaga ja Poolast Sofia Pastusjakile sugulane.

Bornhöhe lese põrm maamulda

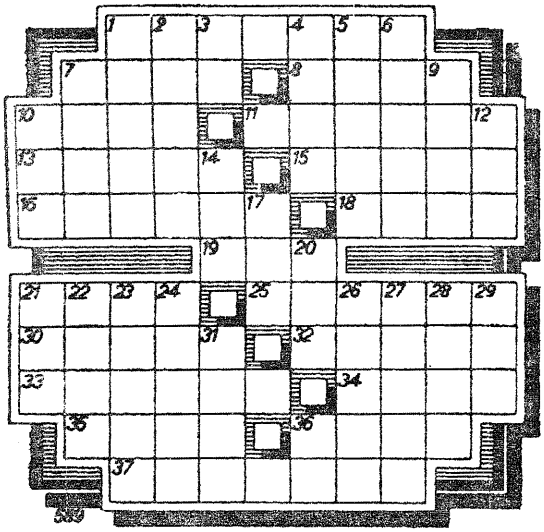
NE WYORK (EPL) — Kirjanik Eduard Borhöhe-Brunbergi lese Constance Brunbergi, kes suri 11. jaanuaril kõrges vanuses, põrmu matmine perekonna ühisele matusepaigale nende poja ins. Walter Brunbergi maa-asula krundil, toimus alles nüüd, kuna talitus lükati edasi talve tõttu. Matusepaigal puhkab varem ins. Brunbergi abikaasa Clara, kes sai surma autoõnnetusel 30. septembril 1955. Talituse pidas praost A. Hinno.

Constance Brunberg on meie ärkamisaegse kirjaniku, paljuloetud "Tasuja", "Villu võitlused" j.t. teoste autori Eduard Bornhöhe abikaasa.Nende poeg, ins. Walter Brunberg elas koos perega varemalt New Yorgis, olles hästituntud tegelaseks eesti ühiskonnas pikemat aega. Maine'i, oma suvekodusse, asus ta alaliselt pärast puhkepalgale siirdumist. Sinna siirdus New Yorgist ka ta ema Constance, kelle viimsele puhkepaigale asetamine toimus kolmapäeval.

● **Sydney eesti koguduses õnnistas õpetaja Einar Kiviste järgmised 28 leerinoort: Anne Mali Jonasse, Pilvi Klemmer, Helle Masing, Maret Masing, Anne Sofia Nõmme, Helgi Pastel, Tiina Saar, Maree Salusoo, Melita Strelis, Ingrid Tartu, Margi Mall Ööpik, Enn Olav Allas, Peeter Ain Jaaniste, Avo Karm, Enn Erik Karm, Ülo Klemmer, Ain Kõrgvee, Mati Kõrgvee, Mihkel Andrus Lemits, Olev Jaak Muska, Mihkel Nelson, Toomas Orre, Ivar Rajaloo, Arvi Rannaste, Hugo Rehesaar, Margus Aleksander Rätsep, Mihkel Tartu ja Ilmar Jaak Tooming.**

EESTI KULTUURI KOONDIS
POSTGIRO 57588

EPL ristsõna nr. 14

Paremale: 1 tarvis 7 tükk 8 Ristikiri 10 suur ruum 11 Eesti luuletaja 13 riik Lõuna-Ameerikas 15 lauseliikmete vastupidine järjestus lause teises pooles 16 USA osariik 18 prantsuse kirjanik 19 pagaritcode 21 kaunis lill 25 invaliid 30 linn Prantsusmaal 32 pealpool kihti asetsev kiht 33 kuju "Tuhat ja üks ööst" 34 põlutöörilist (os. kääne) 35 ind (rootsi k.) 36 õhk (kreeka k.) lüh. 37 kuju Soome rahvaluulest.

Alla: 1 relatiivse kõrgusega kõrgustik (om. kääne) 2 kuulas sõna 3 sidesõna 4 sort 5 riik Aasias 6 seaceldis vee lahti keeramiseks 7 lint 8 naise nimi 10 kuurort Belgias 12 ametiasutus (saksa k.) 14 avarus 17 eesti helilooja 20 tugev tuulepuhang 21 keskelt masti külge kinnitatud rõhtpuu 22 lennuväli Pariisis (i=y) 23 mehe nimi 24 paberitükk 26 riik Aafrikas 27 sügisilm 28 teatud liiki väike kala (om. kääne) 29 lähim sugulane 31 vari 36 plaatina keemiline märk.

Lahendus 13:

Paremale. 1-A mai 1-D prii 1-H R.T. (Robert Taylor) 2-A ar 2-C manntee 3-A rue 3-D seas 3-H ie 4-A das 4-D tarkus 5-A inglerane 6-A KDS 6-D laekur 7-A ami 7-D laat 7-H IV 8-A liru 8-E ba 8-G ami 9-A isu 9-D li 9-Fkali 10-A sest 10-E arm 10-H es 11-A edu 11-D ise 11-G amb 12-A dr. 12-C emad 12-G Lia 13-A muna 13-E Siena 14-A aina 14-E steer 15-A aga 15-D tee 15-G uni 16-A setud 16-F emis 17-B samariit 18-A Tom 18-D igi 18-G sai 19-A saarestik.

Alla: A-1 mardikalised B-1 aruandmised C-1 imes D-1 pastell E-1 Raa F-1 Inar G-1 its H-1 Rei I-1 teeserviis E-4 Araabias G-4 KAK H-4 UN C-5 GS F-5 Lea H-6 uimlemine G-7 taamale C-8 ru D-8 ultimaatumi F-8 akrediteeris C-10 su I-11 baaris B-12 ruige C-12 ennatama E-12 AS A-13 Maas E-14 seda G-14 eu H-15 nii G-16 mis A-17 its B-17 soa I-17 tik E-18 ge H-18 ai.

Mõni sõna meie juustest

Kiilaspäisus pole ravitav

Teaduse tohutust arengust hoolimata ei ole tänapäevani leiutatud vahendit, mis paneks inimesel kaotatud juuksed uuesti kasvama. Selleks on müügile lastud küll igasuguseid vedelikke ja salve, kuid nende tarvitamine pole annud kugi märkimisväärseid tulemusi. Küll on aga nende "imerohtude" valmistamise ning müügiga nii mõnigi mees rikkaks saanud. Inimene on tegelikult otsinud vahendeid juuksekasvu taastamiseks juba hallidest aegadest alates. Kõige vanem teadaolev retsept kiilaspäisuse vastu on 2459 aasta vanune n.n. Ebersi papüürus, milles soovitakse kasutada koera varvastest, datlitest ja eesli kabjast valmistatud võiet. Moodsad juuksеrohud on palju vähem komplitseerituma koostisega, kuid annavad üldjoontes samasuguseid tagajärgi kui nende eelkäijad arstiteaduse algaegadel. Inimene te aga nüüd rohkem oma juustest kui vanasti.

Mikroskoobi all meenutab juuksekarv puutüve löbilõiget. Väliskiljel on rakud asetatud nagu katusesindlid üksteise peale. Järgmine kiht koosneb pikkadest filamenditaolistest rakkudest, mis annavad juustele värvi. Keskel asub kitsas kanal.

Juuksekarv tekib n.n. folliikulis — väikeses, peanahas asuvas torukeses, mille põhjas on sibulakujuline ja veresoonega ühenduses seisev juur.

Uued rakud suruvad teklimisel vanu folliikulit mööda ülespoole, need teevad läbi protseduuri, mida nimetatakse keratiniseerumiseks ja muutuvad sel teel juukseks.

Keratiin on kemikaal, mida leidub sellistes kohtades nagu sõrmeküüned, kanasuled ja lehmasarved. Kuna juuksekarv ei koosne elusatest rakkudest, võib öelda, et see on tegelikult "surnud". Vastasel korral oleks juukselõikamine äärmiselt piinarikas toiming.

Igasugused juuksetoonikud, milliseid on müügil väga laialdases valimikus, öhitavad küll inimese skalpi ja annavad juustele ilusama välimuse, kuid nad ei suuda ühelgi juhul stimuleerida juuksejuuri uute juuste kasvatamiseks. Folliikuli kujust oleneb, millist liiki juuksed kellelgi kasvavad. Kui see on normaalselt ümmargune, kasvavad sirged juuksed, kui aga väiksed torud peanahas on mingisugusel mõjul lamestunud või kasvanud ovaalikujulisteks, tekivad lokkisjuuksed.

Kõige levinenumaks juustehäireks on kööm. Meie keha eraldab kogu aja surnud rakke ja kui see tegevus muutub peanahal üleliigseks, tekibki kööm, mis võib olla mõnikord õline ja teistel juhtudel kuiv.

Juuste halliksmineku kohta räägitakse väga mitmesuguseid jutte. Nii arvavad paljud, et suurte murede tõttu võivad inimese juuksed minna üle öö halliks või koguni valgeks. Selle kohta aga puuduvad igasugused teaduslikud tõendid.

Teadlased asuvad üldiselt seisukohal, et juuste enneaegne halliks muutumine on pärinev nähtus ja selle vastu lihtsalt ei ole mingisugust ravimit peale värvimise.

Juuste väljalangemise mõistmiseks tuleks kõigepealt lähemalt vaadelda juukseкarva eluiga üldiselt. Juukseкarv püsib inimese peas elusana keskmiselt kaks kuni viis aastat. Siis kuivab juust produtseerinud toruke kokku ja läheb puhkeasendisse, põhjustades juukseкarva väljalangemise. Seega on täiesti normaalne, et inimesel langeb välja keskmiselt 80 juukseкarva päevas.

Pea paljaksminekut aetakse rahva hulgas igasuguste asjaolude süüks. Selles süüdistatakse mütsi kandmist, alatist paljaspeaga käimist, liiga tihtist pesemist, liiga harva pesemist, kööma ja mitmesuguseid muid, sageli ükstseisega vastuolus olevaid tegureid. Nendest ei ole aga ükski tegelikult paikapidav.

Paljudel inimestel on kogu eluaja jooksul juuksed kööma täis, kuid nad lähevad hauda täheda juuksekasvuga. Teadlased arvavad tänapäeval, et kiilaspäisus on enam-vähem päritav.

Noor mees võib vaadata oma vanaisa pilti ja teha selle varal kindlaks kui kaua tal juuksed peas seisavad.

Üldiselt puudutab juuste üleliigne väljalangemine 43 prots. meestest ja 8 prots. naistest.

Mõni aasta tagasi teatas Ameerika Arstiteadlaste Ühing ametlikult: "Kui inimese üldine tervislik olukord on rahuldav ja juuste väljalangemine progressiivne, ei tunne arstiteadus ühtki vahendit millega saaks juuste kasvu taastada." Tän u mõningatele uutele avastustele on aga olukord nüüd mõnevõrra muutunud. Normaalsete asjaolude tõttu kiilaspäiseks jäänud mehel ei ole küll veel mingit abi, kuid teatavad ravivahendid on leitud võrdlemisi haruldase laigulise kiilaspäisuse — alopecia areata — vastu.

Arstiteadlased on juba kaua tähele pannud, et hormoonid mõjutavad juuksekasvu. Nii näiteks omandavad paljud nõredajuukselised naised raseduse ajal väga tiheda juuksekasvu, kuna sel ajal on hormoonide tegevus väga aktiivne. Meeste hormoonidel näib aga olevat sootuks vastupidine mõju.

Inimene kulutab aga üldiselt umbes niisama palju raha üleliigsete kehakarvade eemaldamiseks kui nende kasvu soodustamiseks. Naised kasutavad näiteks oma kulmu ja jalakarvade eemaldamiseks tihti kardetavaid kemikaale ja otsivad mõnikord koguni röntgenikiirte bi,milnikord koguni röntgenikiirte abi,milline moodus võib muutuda tervisele ohtlikuks.

Tegelikult saab aga üleliigseid kasvu taastada" Tänu mõningatele dada ainult elektrolüüsi teel. Selleks surutakse tilluke nõel nahas olevasse juuksetorru ja elektrisiide muudab selle elutuks. See protseduur on dab selle elutuks. See protseduur on aga äärmiselt tülikas, aeglane ja ka väga kulukas — pooletunniise sessiooni kestel eemaldatakse keskmiselt ainult 100 karva.

Ohuks on siin peamiselt võimalus, et skalp on teatavate värvide suhtes liiga tundlik ja sellest võib tuleneda nahaärritusi ning isegi juuste väljalangemist.

Ole-näitus ka Paides

Nagu teada, korraldati Tallinnas Kadrioru lossis Eduard Ole isiseisvusaegsete teoste ülevaatenäitus. See oli välja pandud viies eri ruumis. Pärast seda on Paide Koduloo Muuseumis korraldatud sama kunstniku teostest veel teine näitus, aga juba märksa väiksema teoste arvuga.

Isikult, kes mainitud näitust Paides külastanud, kuuleme järgmist:

— Mansardkorruse trepikojas säras heleda valguse käes oma täies ilus Eduard Ole maaling "Valtina veski". Samas oli ka tema "Lõuna-Eesti maastik". Teises seinas — nagu varem Tallinna kunstimuuseumiski — oli väike plakat kunstniku elust ja tööst. Valges väikeses toas olid: "Tuulik Järvamaal", kubistlik "Natüürmort gitarriga" (1925), kubistlik "Laud" (1924), "Tänavatallajad" (1931), "Narva Hermani kindlus" (1941), "Juhan Simmi portree" (1931), "Vaade Louvrile" ja "Sild Pariisis".

— Teises pimedavõitu toas olid guashshid ja akvarellid: "Haapsalu laht" (1926), "Võru järv saunaga" (1926), "Marinhamina" (1935), "Taevaskoda' (1939), Bois de Meudon (1927), "Versailles" (1926) ja "Pariisi motiiv" (1927).

— Kui hakkasin trepikojast alla tulema, tuli vastu grupp vene keelt kõnelevaid noori, kes kõik viisakalt tervitasid. See oli õpilaste ekskursioon Leningradist. Ma arvan, et need Ole teosed kõnelvad ka neile külastajaile arusaadavalt keelt, lõpetab näituse külastaja.

Eduard Ole "Maastik".

Nõuk. Liit kavatseb muuta Siberi kliimat

Nõukogude Liidu ühe suurima projektina esineb Siberi asustamine ja kõigi Siberi loodusvarade kasutamine. Võimalused loob Siberi kliima ja looduse muutmine. Esimese projekti lõi vene teadlane Sergei Schuk, kes väitis, et kõigi Siberi alade kasutamise võimaldab see, kui Põhja-Jäämeresse voolavad jõed — Jenissei, Ob, Petshoora ja Võtshegda (Põhja-Dvinaa lisajõgi) — Voolavad lõunasse. Voolu suuna muutmise pidavat võimaldama paisud ja kanalid, mida võidavat siis kasutada ka ehitatavate niisutussüsteemide baasidena.

Kõige selle teostamise võimaldavat juba konkreetset kuju omav Siberi viiesteist-aastaku plaan, mille realiseerimise peamise ajendina esinevad mitte majanduslikud, vaid poliitilised motiivid. Vabas maailmas kardetakse, et kliima muutus Siberis võib põhjustada ka kliima muutuse Euroopas, Kanadas ja USA-s.

Vene teadlased arvestavad, et kui muuta Siberi jõgede voolu suunda, siis väheneb Põhja-Jäämerre voolava vee kogus 40 miljardi kuupmeetri võrra aastas. Seda vett võidakse siis kasutada Siberi jäätmaade ning kuivade alade niisutamiseks. Lisaks võidakse osa sellest veest (ning eriti Petshoora ja Võtshegda oma) juhtida Volga ja uute loodavate kanalite kaudu Musta ja Kaspia merre. Magevee juurdevoolu vähenemise tõttu pidavat tõusma Arktika vetes soolasuse protsent. Seega pidavat tekkima ka vähem jääd ja kogu Artika kliima pidavat muutuma soojemaks, ning nii, et Põhja-Siberis (ja teistel polaaraladel) sulab igikelts.

On loomulik, et need muutused mõjutavad Siberi kõrval siis ka enamikku maakera põhjapoolkerast. Briti klimatoloog dr. Lamb kõneleb klimaatilisest kaosest, mis siis tekib: kuumadest suvedest,ülieujutusist ja põuast, mis vahete-vahel esinevate tugevate sadude tulemused.

Venelased neid hoiatusi ei usu ega aktsepteeri, vaid väidavad, et kõik see omavat ainult lokaalse tähendusse. Kuid võimaldavat siiski Araali mere päästmise kuivamise ohust, umbes 100 miljoni hektari ulatuses uue põllumaa loomise ja nende soode kuivendamise, millede piirkonnas asuvad suured maaõli ja -gaasi varamud. Vajalike kanalite loomise pidavat võimaldama maa-alused aatom-eksplosioonid n.n. ahel-eksplosioonide korras. Katsed kinnitavad, et see olevat võimalik.

Siberi jõgede voolu suuna muutmise kõrval on teise Nõukogude Liidu projektina Kaug-Ida kliimat muutev Beringi väina sulgemise kava. Selleks kavatsetakse sinna ehitada üks 90 km pikk paistamm, et sulgeda Ida-Siberi kliimat mõjutava külma merehoovuse vool. On teada, et selle projekti realiseerimise kulud tõusevad üle 100 miljardi dollari.

Projekti autoreina esinevad nõukogude professorid Markin ja Borissov, kes ei eita, et selle projekti realiseerimine soodustab ja mõjutab ka Alaska ja Kanada kliimat.

Kolmanda projekti autoriks on nõukogude insener N. Romanov,kelle kavas külma hoovuse tee sulgemine Ida-Siberi mandriala ja Sahhalini saare vahele ehitatava tammi (pikus ainult 8 km) abil. See külm hoovus tuleb Ohhoota merest ning tulatub piki ida-aasia rannikut kuni Koreani.

Kuid kavas on veel teisigi projekte, mis veel uurimise staadiumis.Ühe näitena esinevad vene teadlase prof. Budyka kavad Antarktika jää vähendamiseks selle sulatamise teel. Kuid ei puudu ka kavad kliima üldiseks kontrollimiseks ja mõjutamiseks militaar-otstarbel (näiteks vastase maa-aladel taifuunide ja ülejujutuste esilekutsumiseks). Nende kavade kohta märkis USA professor Houston (Institute of Technology),et "see riik, kes kord peremees ilma ja tuule üle, see omab siis tugevama relva kui on seda praegu aatompommid."

Elm.

Lääs kaotab surmanuhtlusi Idas on neid üha rohkem

Ameerika Ühendriikides on praegu käimas äge sisepoliitiline võitlus surmanuhtluse täielikuks ärakaotamiseks. Ühendriikide osariikide surmam öistetute vangikongides on kogusummas 641 meest ja 7 naist, kes ootavad oma saatuse lõplik ku kujunemist. Kuigi Ühendriikide ülemkohus kõrvaldas mõned legaalsed takistused surmanuhtluse täidesaatmiseks, ei ole kohus siiski veel aktsepteerinud ega rakendanud otsust, et surmanuhtlus on "julm ja ebatavaline karistusmeetod" ning tuleks Ühendriikide põhiseadusega kooskõlastada.

17. mail esitati Ühendriikide Kongressile seaduseelnõu, millega taotletakse kõigi surmanuhtluste edasilükkamist kaheks aastaks. Selle aja jooksul tahetakse Kongressis rakendada kõik vajalikud abinõud surmanuhtluse kaotamiseks või selle täidesaatmiseks ainult üksikutel erakorralistel juhtumitel.

Viimaste aastate jooksul on kogu maailmas tekkinud suur vastuseis surmanuhtlusele, kuna kurjategijatelt eluvõtmist peetakse aegunud ja ebahumaanseks karistusviisiks.

Lääne-Euroopas on nälteks surmanuhtlus säilinud ainult Prantsusmaal ja Hispaanias, kusjuures Prantsusmaal kestab äge võitlus surmanuhtluse lõpliku kaotamise ümber.

Inglismaal kus ligemale 800 aasta kestel kurjategijaid karistati poomisnööriga, on surmanuhtlus rahu ajal täielikult kaotatud. Praeguste seaduste alusel tuleb see rakendamisele ainult sõja ajal ja ning selliste suurte kuritegude puhul nagu reetmine, salakuulamine ja tulesüütamine mereväe laevatehastes. Surmanuhtluste kaotamisel arvestati paljude juristide ja sotsioloogide väidetega, et surmanuhtlus ei aita vähendada raskete kuritegude arvu. Vaatamata sellele võitlevad Inglismaal surmanuhtluse rakendamise poolt tugevad jõud selliste kuritegude puhul, nagu seda on politseinike ja laste mõrvamine.

Lääne-Saksamaal kaotati kurjategijate karistamine teise maailma saatmisega 1949. aastal vastuvõetud põhiseadusega.

Viimase kahekümne aasta jooksul on siiski kuuldavale tulnud tugevaid hääli, et surmanuhtluse rakendamine tuleks uuesti kaalumisele võtta.

Need hääled saavutasid ühiskonnas eriti tugeva vastukõla 1960-datel aastatel, mil Lääne-Saksamaal mõrvati terve rida taksijuhte. Politsei ja valitsusvõimud ei lasknud endid siiski tekkinud kampaaniatest mõjutada ning surmanuhtlus jäeti rakendamata. Saksamaale järgnes samasuguse otsusega Austria 1950. aastal.

Itaalias on surmanuhtluse ärakaotamine üle elanud tõususid ja mõõnasid. Kurjategijatelt eluvõtmine kohtuotsusega kaotati 1889. aastal, kuid rakendati uuesti Mussolini rezhiimi ajal. See kaotati jällegi 1944. aastal ning praegu kaalutakse Itaalias ka eluaegse vangistuse kaotamist.

Itaallastest on veelgi kaugemale jõudnud Holland, kus surmanuhtlus kaotati 1870 ja Belgia, kus ühtegi inimest ei ole seaduslikult hukatud pärast 1863. aastat.

Shveitsis toimus viimane ametlik hukkamine 1940. aastal ning 1942 aastal kaotati surmanuhtlus seaduslikult. Shveitsis on surmanuhtluse suhtes tehtud siiski teatud erandid kuna sõja ajal on võimalik seda rakendada reetmise ja spioneerimise puhul. Prantsusmaal on surmanuhtluse kaotamise seaduse eelnõu praegu parlamendis ning viimasel ajal kaldub rahva enamuse arvamine surmanuhtluse kaotamise poolt.

Kolm Skandinaavia riiki — Rootsi, Taani ja Norra, kaotasid surmanuhtluse juba enne Teist maailmasõda ning Soomes ei ole rahu ajal ühtegi inimest kohtuotsuse alusel hukatud pärast 1826. aastat.

Norras ja Taanis tehti siiski erakorraliselt surmomaotsuseid pärast Teist maailmasõda, kuna vastavate kohtuotsuste puhul hukati isikuid, kes olid koos töötanud vaenlasega ja reetnud oma kodumaa.

Kui mujal maailmas suund kaldub surmanuhtluse kaotamisele, siis võib N. Liidus ja teistes kommunistlikes riikides märgata vastupidist tendentsi. Venelased kaotasid surmanuhtluse 1947. aastal, kuid rakendasid selle uuesti kolm aastat hiljem — 1950. aastal N. Liidu praeguste seaduste kohaselt karistatakse surmanuhtlusega reetmist, spioneerimist, sabotaazhi riigi vastu ettekavatsetud mõrva, vägistamist, altkäemaksu võtmist, suuremaid, vargusi, valeraha tegemist, spekulatsiooni välisvaluutaga ning kalleletungi miilitsameestele.

Erandid siin on tehtud alla 18-aastastele noortele ja rasedatele naistele.

Läänemaades saabunud andmete kohaselt on N. Liidus 1960. aastate alul hukatud ligemale 200 inimest n.n. "majanduslike kuritegude" pärast.

Viimaste kuude kestel on vähemalt neli inimest surma mõistetud varguse altkäemaksude võtmise ja sahkerdamise pärast.

Surmanuhtlus on jäänud kehtima ka Ida-Saksamaal, Poolas, Tshehhoslovakkias, Ungaris, Rumeenias ja Bulgaarias. Viimasel ajal on neis riikides märgata siiski tagasimineku hukkamiste arvus. Kõige suuremal määral on surmaotsuseid määratud Ida-Saksamaal, kus punased kohtud mõistsid 1949. aastast kuni 1967. aastast surma 194 inimest, kes liigitati peamiselt sõjakurjategijate liiki.

Vahemere piirkonnas kaotati Iisraelis surmanuhtlus 1954. aastal, väljaarvatud üksikud erandjuhud. Üks hukatutest oli teatavasti Adolf Eichmann, keda süüdistati juutide mõrvamises Hitleri rezhiimi ajal. Araabia riikides mõistetakse inimese harva surma tavaliste kuritegude eest kuid seda karmimad on valitsevad võimud politiitiliste vastaste ja reeturite suhtes.

Saudi Araabias saadetakse surmaotsused sageli täide avalikult süüdlase pea maharaiumisega või ülespoomisega.

Suuremas osas Aafrika riikides on surmanuhtlus püsima jäänud ning seda rakendatakse peamiselt mõrvade ja reetmise puhul. Lõuna-Aafrika on mittekommunistlike riikide hulgas oma surmaotsuste arvuga esikohal, kuna seal puuakse kohtuotsuste põhjal igal aastal üles umbes 100 inimest, enamuses värvilised. Mõrva puhul on surmaotsuse tegemine obligatoorne, kuid seda rakendatakse ka reetmise, vägistamise, röövimise, sissemurdmise, küüditamise ja lapsevarguse puhul.

Aastas on jäänud surmanuhtlus kehtima ning seda rakendatakse eriti laialdaselt Puna-Hiinas, kus kommunistlik rezhiim võitleb kõige raskema karistusmääradega "kontrrevolutsionääride" vastu. Jaapanis kuuluvad surmanuhtluse alla 15 kuritöö liiki. Ladina Ameerikas on surmanuhtlus mõnedes riikides säilinud, kuna teistes on ta kaotatud. Kanadas teatavasti on surmanuhtluste andmine seisma pandud viieks aastaks. Seaduse kohaselt võidakse surmanuhtlust siiski rakendada politseinike ja vangivalvurite mõrvamise puhul. Quebeci terroristide aktsioonid on siiski uuesti tõstatanud surmanuhtluse küsimuse ning avalik arvamine leiab, et surmanuhtlust tuleks nendel juhtudel rakendada, kus see seadustes ette on nähtud.

(VE)

---

†

Mälestame leinas

Andres Alling'ut

ALFRED ja ALVINE

Tähte taga koidab Sul taevas . . .

---

†

Meie armast kaasmaalast

Rita Põlluäär't

* 26.7. 1891
† 5.6. 1971

mälestavad kurbuses

PEREKOND KORJUS
MARIA KLAASSEN
MILVI VIGERTZ

Ma tõstan taeva poole silmad,
Jään Isa peale mõtlema,
Ja lendan üles, jätan ilma
Ja tunnen suure rõõmuga
Kuis Isa südames ja suus
Arm ikka vana, ikka uus.

Matmine Alingsási linnakirikus 12/6 1971 kl. 13.

---

†

Jaan Timpka

Mälestavad

ASTA BRANDSTETTER
PAUL ja ANTS LALL
PETER LIEBUS
perega
FELIX MARAND
perega
JUHAN MARAND
perega
OSVALD PAERMAA
perega
SELMA TSIRK
perega
KARL VISNAPUU
perega

---

†

Oma armast abikaasat

Majandusteadlast

Riho Vari't

* 11.10. 1905 Virumaal
† 8.06. 1971 Uppsalas

mälestab sügavas leinas

HELMA

Matusetalitus toimub teisipäeval, 15. juunil kell 13 Stillheteens kabelis.

Liidia Mägi sai Põhjatähe ordeni

Dr. Liidia Mägi

Gustavipäeval ehk Rootsi lipupäeval 6. juunil austati ümmarguselt 6000 isikut mitmesuguste teenetemedalitega — innuka ja ausa töö eest riigiteenistuses. Üks medalisaajaid on dr. Liidia Mägi, provintsiaalarst Boos. Teda austati Nordstjärneordeniga (Põhjatäheordeni).

Kohalik elu

BORÅS

Protestikoosolek

Borási juunikomitee korraldusel toimub avalik protestikoosolek massküüditamise mälestuseks 13/6 kl.15.30 Sjöbo Bågskyttebananil, Almenäsi tee ääres, eelviimane bussipeatus. Buss 7 bussiturult Ryda-Almenäsi kl. 14.45. Kõneleb A. Irval. Spordiväljakul kasutada parkimisplats ja püsihooned.

JÖNKÖPING

Smålandi Suvepäev

Smålandi Suvepäev toimub laupäeval, 12. juunil kl. 15 (tund aega varem kui eelteates mainitud) Odensbergi sporditares, Vattenledningsvägenil Jönköpingis. Linnast tulles sõita Asnesvägenil (vana Göteborgi tee) teelaiendamise töökohast mööda ning pööratud vasakule tänavanime Vattenledningsvägeni juures. Samas on ka silt "Odensbergs Sportstuga". Peoplatsini on säält 1,3 km. Kava: Kl.15 suvepäeva avamine. Vaimulik osa õp. Takkelilt. Peoköne A. Irval Borásist (A.Küng on ametiülesannete tõttu takistatud tulemast). Kohvivaheaeg. loterii.

Alates kl. 18 kirev kava Tiiu Haamerit vaheldumisi koorilaulude ja muude muusikaliste paladega. Jalakeerutus. Korraldajad ütlevad kõigile teretulemast.

METSAKODU UUDISMAA
POSTIARVE 69 47 71 FALKÖPING
VABAÕHUPIIRKOND EESTI SKAUTLIKELE NOORTELE

KRISTLIKE teateid

Usulised raadiosaated igal pühap. teisip. ja reedel kl. 18.30-18.45 lühialinel 25 m. Trans World Radio.

EEL KIRIK

STOCKHOLM: Peajumalat. 13/6 jääb ära. Oikumeeniline jumalat. 14. juunil kel 19 Engelbrekti kirikus suurküüditamise mälestamiseks Kontaktpraost David Svenungsson, eestläti vaimulikud, meeskoor L. Leetma juhatusel, orelil H. Kiisik, laululehed, apell. Piiblisalmid tel. 08/ 21 32 77.

ALINGSÅS: Maakirikus küüditatute jumalat. 13/6 kl. 14, öp. Rebane, orelil PG Strömberg, laululehed.

GÖTEBORG: Haga kirikus eestiläti küüditatute jumalat. 14/6 kl. 19, öp. Ebbe Hagård, öp. Treus, öp. Rebane, laululehed.

GÖTEBORG: St Paulis küüditatute jumalat. 12/6 kl. 14, öp. Wilund, laululehed.

NORRKÖPING: Matteuses küüditatute jumalat. 13/6 kl. 14.30, öp.Takkel, orelil H. Piirimets, segakoor J. Äro juhat., laululehed.

UPPSALA: Mikaelis küüditatute jumalat. 13/6 kl. 16, laululehed.

EESTI AP. ÕIG. KIRIK

STOCKHOLM: Püha Nikolai peakirik, 13/6 kl. 11 usukannatajate pühap. ja küüditamise mälestamine, ülempr. Nael.

VABAKIRIKUD

STOCKHOLM: Ansgarii, Kungsholmsg. 23, jumalat. 13/6 kl. 16, kohalikud vennad, Issanda surma mälest.

STOCKHOLM: Eesti Nelipühi Kirik, Bråvallag. 11, 13/6 kl. 11 jumalat., R. Mesi, lauluettekandeid, Kristuse surma mälestamine. 17/6 kl. 19 palve- ja piiblitund, Allan Laur.

STOCKHOLM: Bapt.-Kirik, Norrtullsg. 37, jumalat. 13/6 kl. 15, O. Targama.

ALINGSÅS: KFUM aula, Östra Kyrkog. 8 B, jumalat. ja Kristuse surma mälest. 20/6 kl. 11, A. Milder.

ESKILSTUNA: Elimis jumalat.13/6 kl. 15, O. Loogna.

GÖTEBORG: Smyrna Nelipühikog. Parkg. 1, 12/6 kl. 18 piibli ja palvet., 13/6 kl. 17 jumalat., kohalikud vennad, duett- ja koorilaule. Hisingen: Ibsensg. 4 helilindi õhtu 15/6 kl. 18. Jonseredis palvus Kyrkog. 3B 16/6 kl. 18.

NORRKÖPING: Tabernaakel, Kungsg. 26, jumalat. 13/6 kl. 17 L. Blees jt. Eesti Osak., Bråddg. 54 palvet. kl. 18.

UPPSALA: Bapt.-Kirik, Korskyrkan, St. Persgatan 26, jumalat. 12/6 kl. 18, O. Targama.

Soome-Vene rindemeeste suhtlemine

TAMPERE (Aamulehti 5/6) — N. Liidu rindemeeste-komitee liikmeid sooritas külaskäigu Tamperele. See on esimene selletaoline kohtumine soome sõjaveteranidega. Mööduvad nädalavahetusel võtsid venelased osa ka Rindemeeste-veteraanliidu kokkutulekust Seinäjoel.

N. Liidu rindemeeste-komitee liige, ajakirjanik Aleksei Tajikov kõneles oma maa rindemeeste-veteranide olukorrast. Eriline tähelepanu olevat pööratud invaliididele. Ta tähendas ms., et rindemeeste-komitee on olnud tegevuses 15 aastat ja sellesse kuulub 5 milj. liiget, kes elavad nüüd oma kodudes.

— On parem kokku saada kui sõdida. Rindemehed teavad, mis on sõda. Nad ei soovi sellé kordumist. N. Liit tervitab Soome algatust Euroopa julgeolekukonverentsi korraldamiseks, on vene rindeveteranid m.h. ütelnud.

● **New Yorgis risti Laine (n-na Kallas) ja Tõnu Maasiku poeg John August.**

Vaba eestlaskonna informatsioonileht

EESTI PÄEVALEHT

Ilmub kolmapäeviti ja laupäeviti

Rootsi televisiooniprogramm

TV | Lördag

TELEVISION 1

9.30 Kommentar önskas. Suomenkieliset ohjelmat . Finskspråkiga program:

10.00 Hyvän haltijan saari. Hailuoto, Oulun edust alla sijaitseva saari on luonnon kannalta ainutlaatuinen paikka Euroopassa. Elokuva käsittelee saarta maiseman omalaatuisen arkkitehtuurin ja muun luonnon kannalta.

Den goda fens ö. Karlö utanför Uleåborg är enastående i Europa. Filmen berättar om landskapets säregna struktur, om naturen på ön. (Textat på svenska).

10.25—11.00 Silmät. Lastennäytelmä, kirjoittanut, Tupuna Vaissi, musiikki Esa Pethman.

Ögonen en barnpjäs av Tupuna Vaissi. (Textat på svenska).

16.30 Varför är Grönberg grön? Om en flicka som måste flytta från byn i norr. Färg.

16.45 Resa till sommaren.

17.05 Roslagsår I. Dagboksanteckningiar från vinter till sommar av Gunnar Brusewitz och Boris Engström. Färg.

17.30 Västerhaninge flickkör. Visor av bl a Taube, Hugo Hammarström och Topelius. Färg

17.55 Helgmålsringning från Vissefjärda kyrka i Småland. Färg.

18.00 TV-nytt, meddelanden.

18.05 Kommentaren.

18.30 Vår-veckända. Färg.

19.00 Farbror Blås nya båt. Del I. Ny berättelse av Elsa Beskow, en fristående fortsättning på sagan om Tant Brun, Tant Grön och Tant Gredelin. Färg.

19.30 TV-nytt, väder.

20.00 AB Lodynski's loppmarknad. Det österrikiska bidraget som vann den gyllene rosen i årets Montreux-festival. Färg.

20.35 Än lever dom gamla mästarna. Reportage från Kosta glasbruk av B. Feldreich och L. Wetterholm. Färg.

21.05 På parkett. Lasse Holmqvist presenterar en känd profil och dennes önskeartister.

22.00 TV-nytt, väder, sport.

22.10 På parkett, forts.

22.25—23.15 Paul Temple. 9. Själamässa. I huvudrollerna: Francis Matthews och Ros Drinkwater Färg.

TELEVISION 2

18.30 Grön mark. Om djur och natur i The Everglades – en nationalpark i Florida. Färg.

18.55 Väder, meddelanden.

19.00 TV-nytt.

19.10 Rapport.

19.30 Sven-Arvid är död. Filmfars efter Tjechovs novell Björnen.

I rollerna: Monica Zetterlund, Lizzi Alandh och Janne Carlsson.

19.55 Fimpa med tvåan. 5. Vanans makt och vanmakt Färg.

20.00 Pompo — reportage om de nomadiserande tuaregerna i Afrika. Färg.

20.35 TV-nytt.

20.40 Kusinerna. Fransk långfilm från 1959. Regi och manus: Claude Chabrol.

I rollerna: Gérard Blain, Jean-Claude Brialy, Juliette Nayniel, Claude Cerval. (inte lämplig för barn).

22.25—22.40 Claude Chabrol. Regissören av kvällens långfilm intervjuas av N.-P. Sundgren.

TV | Söndag

TELEVISION 1

Suomenkieliset ohjelmat:

Finskspråkiga program:

10.00 Uutisviikko.

Nyhetsveckan.

10.20 Nuoren miehen muotokuva. Filmnovellin av Timo Elo ja Paavo Jaatinen.

Porträtt av ung man. Filmberättelse. (Textat på svenska).

10.30 Arkistoraportti tukholmasta. Ruotsia on löydetty arkistomateriaalia vuosilta 1917—20. Materiaali käsittelee mm. Tukholman Suomalaista Seuraa ja kansalaissodan jälkeen ruotsiin paenneiden suomalaisten vasemmistotoimintaa.

Arkivrapport från Stockholm. I svenska arkiv har man funnit material från åren 1517—1920 som berör "Finska Sällskapet i Stockholm" och vänsteraktiviteten bland finländare, som efter inbördeskriget flydde till Sverige. (Textat på svenska).

11.00—12.15 Högmässa i Falsterbo kyrka, komminister Ove Theander. Körledare och organist Ulla Wegrup-Ljungberg.

16.30 Lassie på äventyr — amerikansk långfilm från 1943.

I rollerna: Reddy McDowall, Donald Crisp, Dame May Whitty, Edmund Gwenn, Nigel Bruce, Elsa Lanchester, Elizabeth Taylor. Färg.

18.00 TV-nytt, meddelanden.

18.05 Fritt fram för fem.

18.30 Cirkusstaden. Besök i staden Peru i Indiana. Färg.

19.20 Herr Rossi köper en bil. Teckнad bil från Italien. Färg.

19.30 TV-nytt, väder.

20.00 Vårdaren. TV-spel a v Lars Ardelius och Bengt Bratt. Regi: Håkan Ersgård.

I rollerna: Hans Ernback, Yvonne Lundeqvist, Mimmo Wåhlander, Jan Nygren, Charlie Elvegård, John Zacharias, Kent Andersson, Håkan Serner, Ernst Eriksson, Walter Turdén, Magnus Schenström, Per Ragnar, Roland Söderberg, Olof Thunberg, Tor Isedal, Oscar Ljung, Mats Dahlbeck, Mona Dag-Bergman. Färg.

21.40 Sportspegeln.

22.00 TV-nytt, väder.

22.05—22.45 Vård på villovägar? Diskussion om villkoren för vård under ledning av Torsten Byggdal. Färg.

TELEVISION 2

18.30 Det susar i sägen. Håkan Serner läser ur Kenneth Grahames bok. 3. Landsvägen. Färg.

Vill du veta. James Hollingworth berättar för de yngsta om hur man gör porslin. Färg.

18.55 Väder, meddelanden.

19.00 TV-nytt.

19.10 Sportnytt.

19.30 Då går vi till Maxim.

20.00 Almarna och demokratin. Reportage kring striden om almarna i Kungsträdgården. Programledare: Åke Ortmark.

21.30 TV-nytt.

21.35 Galgarien. Balett av Eske Holm. Musik: Mogens Winkel-Holm.

TV | Måndag

TELEVISION 1

18.00 TV-nytt, meddelanden.

18.05 Måndagsträff. Med Hektor, Mimi och dom andra. Färg.

18.30 Roslagsår 2. Dagboksanteckningar från sommar till vinter av G. Brusewitz och B. Engström. Färg.

19.00 Lilla referensen med Lars Widding och Pekka Langer.

19.30 TV-nytt, väder.

20.00 Arsene Lupin, gentlemannatjuv. 9. Mysteriet med guldringarna. Titelrollen: Georges Descrieres. Färg.

20.55 "Jag har aldrig gruvat mig för någonting". Erik Goland möter "Joppe" John Eriksson från Gällivare. Färg.

21.15 Balett: Fedra Det gammalgrekiska dramat om drottning Fedras förbjudna kärlek till sin styvson Hippolytos. Musik: G. Auric. Koreografi: M. Sparembleck. I rollerna bl. a. Claire Motte och Jean-Pierre Bonnefous. Färg

22.00 TV-nytt, väder, sport.

22.10—22.50 Fest på Gärdet. Glimtar från folk och musikfest på Gärdet i Stockholm. Färg.

TELEVISION 2

18.30 Tintins äventyr. 2. Alarm ombord. Färg.

Farfar på jakt. 2. Den listiga tigern. Färg.

18.55 Väder, meddelanden.

19.00 TV-nytt.

19.10 Rapport.

19.30 Monty Pythons flygande cirkus. Engelsk underhållning. Färg.

20.00 Naturväktarna tittar på insända filmer. I panelen: Nils Dahlbeck, Carl Edelstam och Torgny Swiss Östgren. Färg.

20.30 Västerlandets civilisation. 12. Färg.

"Hoppets bedräglighet" om franska revolutionen och nyklassicismen. Allan Ellenius och Hans Furuhagen om den svenska nationalromantiken.

21.30 TV-nytt.

21.35 Nattpostexpressen. Engelsk dokumentärfilm från 1936 av B. Wright och H. Watt med text av W. H. Auden och musik av B. Britten.

22.00—22.30 Jord utan bröd. Dokumentärfilm från 1932 av Luis Bunuel om människor utanför civilisationen på Spaniens högslätter.

TV | Tisdag

TELEVISION 1

18.00 TV-nytt, meddelanden.

18.05 Pojken från Indiansjön. 9. Spåret längs floden. Färg.

18.30 Där fanns ande och kraft . Sven Stolpe om några kristna människoöden.

19.00 Prins Wilhelm — filmaren. "Hos smålänningar" från 1941 är den första i en serie kortfilmer av Prins Wilhelm. Gustaf Boge introducerar.

19.30 TV-nytt, väder.

20.00 Så blev det sommar. Från Korsnäsgården. Färg.

20.30 Moment. Kulturmagasin.

21.00 Larm till sektion D. Engelsk serie. 4. Begravning till sjöss. I rollerna: John Paul, Simon Oates, Robert Powell, Joby Blanshard och Wendy Hall. Färg.

21.50 Moderna träningsmetoder. Tecknad ungersk kortfilm. Färg.

22.00—22.15 TV-nytt, väder, sport.

TELEVISION 2

18.30 Att klä sig... ...det kan man göra i mycket och på många sätt.

18.55 Väder, meddelanden.

19.00 TV-nytt.

19.10 Rapport.

19.30 En förbryllande natt. Amerikansk långfilm från 1941.

I rollerna: Joan Blondell, Roland Young, Carole Landis, Billie Burke, Dennis O'Keefe.

20.55 TV-nytt.

21.00 Dokument utifrån.

21.40—22.25 Sjukhus för småbarn? Om barns reaktioner på sjukhus.

TV | Onsdag

TELEVISION 1

18.00 TV-nytt, meddelanden.

18.05 Hajk. Svar på frågor om djur och natur. Färg.

18.30 Burspråket. Film som bygger på en utställning av konstnär Olle Bauman. Färg.

18.40 Akutfall. Amerikansk läkarserie. 7. Tystnadsplikt. Färg.

19.30 TV-nytt, väder.

20.00 Panorama.

20.30 Good old days. Engelsk musichallunderhållning. Färg.

21.20 Hur avlångt är egentligen detta land? Stig Claesson och Lasse Forsberg har gjort en resa genom Sverige. Färg.

22.00 TV-nytt, väder.

22.05—22.45 Filmstudio: Bilder av det otänkbara — eller "Låt oss inte ängslas, utan lära oss att älska Bomben". Om krig på film av Bo Johan Haltman och Carl-Eric Nordberg.

TELEVISION 2

18.30 Ögonblick. Skämt och allvar för hörselskadade barn. Färg.

18.55 Väder, meddelanden.

19.00 TV-nytt.

19.10 Rapport.

19.30 Säsongen slutar — pjäs av Kristen Thorup.

I rollerna: Bengt Christensen, Anne-Lise Gabold, Steen Springborg, Birgitte Federspiel, Preben Mahrt.

20.45 Direkt. Aktuellt reportage, intervju eller debatt.

21.15 Fimpa med tvåan. 6. Hänsynen. Färg.

21.20 TV-nytt.

21.25—21.50 Johan 7 år. Filmserie om barn i ett höghus vid Hagsätra torg.

TV | Torsdag

TELEVISION 1

18.00 TV-nytt, meddelanden.

18.05 Den blå måsen. Jugoslavisk äventyrsserie. 5. Sanningens minut. Färg.

18.30 Olofin svarar rätt. Ernst Hugo Järegård läser en historia av Piraten.

19.00 Fablernas värld. Städfnatt. Färg.

19.05 Kejsarinnans kurir. Österrikisk äventyrsserie. 7. Infångad.

I rollerna: Klausjürgen Wussow, Matthias Grimm, Marianne Wischmann. Färg.

19.30 TV-nytt, väder.

20.00 Ike & Tina Turner sjunger på Olympia i Paris. Färg.

20.25 Stopp från Trafikgruppen. Färg.

20.30 Hjälten i mitt liv. Engelsk dokumentärfilm om Charles Dickens. Färg.

21.50 Darwin-antidarwin. Tjeckisk tecknad film om människans utveckling. Färg.

22.00 TV-nytt, väder, sport.

22.20—23.20 All världens barn. Satellitsändning från FN-huset i New York med Danny Kaye och barn från jordens alla hörn. Kommentator: B. Friberg. Färg. Repris söndag kl. 17.

— Först tänkte vi låta honom studera till ingenjör, men han tycker så mycket om djur så han ska få bli slaktare.

— Dom är slarviga på posten. Min man är på affärsresa i Malmö, men ett kort han sände mej har dom stämplat i Hamburg.

TELEVISION 2

18.30 Magnus. Filmberättelse av Hans Pettersson och Berndt Klyvare. 1. Magnus och ekorrungen. Textat för hörselskadade.

18.55 Väder, meddelanden.

19.00 TV-nytt.

19.10 Rapport.

19.30 Barlows män. Engelsk serie.

20.20 Fimpa med tvåan. 7. Vad händer sen? Färg.

20.25 "Helvetet är att bli missförstådd". Samtal med Olof Lagercrantz.

21.05 TV-nytt.

21.10 Tonbryggeriet. "Svenska Löd AB", "Sura Miner" och "Grundgruppen +2".

21.40 Sportnytt.

TV | Fredag

TELEVISION 1

18.00 TV-nytt, meddelanden .

18.05 Picolo. Den lille målaren.

18.10 Gräshoppornas ö. 10. Upptäckt. Färg.

18.25 Fablernas värld. Grundström går på torra land Färg.

18.30 Örnarnas land. 2. Hösten och Vintern. Lars Åby från Alaska. Färg.

19.00 Varannan fredag.

19.30 TV-nytt, väder.

20.00 Presskonferens. Färg.

20.30 Sveriges sommarbio. Bo Johan Hultman om kommande långfilmer i TV 1.

20.35 Hämnden är rättvis. Amerikansk långfilm från 1947. Regi: E. Dmytryck.

I rollerna: Robert Mitchum, Robert Young, Robert Ryan, Gloria Grahame, Sam Levene.

22.00 TV-nytt, väder.

22.05—22.55 Här är Tom Jones. Gäster: Shirley Bassey, John Denver, m. fl. Färg.

TELEVISION 2

18.30 Ram Tam Tagger samt **Abracadabra.** Tecknad film .Färg.

18.55 Väder, meddelanden.

19.00 TV-nytt.

19.10 Rapport.

19.30 Krutgubbar. Engelsk komedieserie.

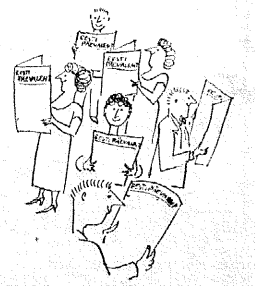
20.00 Titta in... ...på Kungl. Borgen och möt unga och gamla förmågor. Programledare: Sid Jansson. Färg.

20.35 Det brinner i Olingdal. Åke Åstrand om skogsbrandbevakning. Färg.

21.00 TV-nytt.

21.05—22.10 Dödsmässa för en levande — pjäs av Karl Fruchtmann.

Medverkande: Günther Mack, Zalman Leviush, Rudolf Wessely, Walter Bluhm, Ulrich Radke, Peter Kner, Klaus Wolfgang Schenk, Klaus Bertram.

UUENDAGE AEGSASTI

Eesti Päevalehe

tellimist, et lehe saamisel vahet ei tuleks. Tellimist võtavad vastu kõik postkontorid Rootsis.